

... OCH HERREN TOG

En bok för dig som mist det du inte trodde dig kunna leva utan.

Dedikation

Denna bok tillägnar jag min lillebror som utan att veta om det lärde mig läsa Jobs bok.

INNEHÅLL

	Förord.....
1.	Världens lyckligaste man
2.	Job mellan Gud och Satan
3.	Herren gav, Herren tog
4.	Vännerna blir fiender
5.	Gud på de anklagades bänk
6.	Jag vet att min Förlossare lever
7.	Elihu - på vems sida är han?
8.	Till slut svarar Herren
9.	Den sista domen
10.	Happy End

FÖRORD

Jag har levt med Job i mer än tio år... Jag kommer väl ihåg den vintern när jag ”fann” honom. Jag minns de dystra dagarna då inget annat ljus fanns än Guds ord. Efter det har de mörka dagarna blivit många, så många...

Men en sorg som finner ljus i Guds ord är ingen vanlig sorg. Jag har till och med hittat på ett eget namn för den - den är en **förklarad sorg**. Vad annat kan ”förklara” ångest och lidande än Ordet - Guds eget ord.

Jag har läst Jobs bok fler gånger än någon annan bok i Gamla testamentet. På dessa sidor försöker jag nu sammanfatta hur denna bibelbok har ”förklarat” min sorg.

Jag tror att du, bästa läsare, har dina egna skäl att ta denna bok i din hand. Också du har säkert erfaren dagar av sorg. Du har upplevt detsamma som Job: Herren tog - han tog det du inte trodde dig kunna leva utan. Jag har skrivit dessa sidor för att du skulle lära dig att tro att din Förlossare trots allt ändå lever. Det trodde också Job.

Jag står i tacksamhetsskuld till L.Andersen, för några grundläggande insikter i Jobs bok. Samtidigt vill jag rekommendera hans böcker ”Gud, varför sover du?” (EFS-förlaget) och, på danska, en kort kommentar ”Jobs bog - Bibelverk for menigheten” bind 7 (Lohses forlag).

Vid citat från Jobs bok använder jag flera olika översättningar. I den svenska översättningen används huvudsakligen Bibel 2000, som oftast är den översättning som bäst motsvarar de finska citaten. En asterisk (*) efter bibelstället betecknar 1917 års översättning och två asterisker (**) betecknar Folkbibeln. Vid något enstaka ord har jämförelse gjorts även med Åkessons svenska bibelöversättning.

I Kobe på **higan**-dagen hösten 1997

Mailis Janatuinen

1. VÄRLDENS LYCKLIGASTE MAN

Varför, Gud?

Varför måste människan lida? **Varför måste jag och mina kära lida?** Du har säkert otaliga gånger ställt dig denna fråga. I Bibeln finns det en hel bok om lidandet - Jobs bok. Men vad vill den boken egentligen berätta? Vilket svar ger den på lidandets problem? Vilken hjälp ger den oss som lider?

Många gånger går läsaren vilse i djungeln av argument mellan Job och hans vänner, och begriper inte vad det egentligen är som dessa män vill säga. Vem har rätt och vem har fel? Varför tiger Gud så länge? Och när han äntligen öppnar munnen, varför säger han ingenting om lidandets problem? Har Jobs bok när allt kommer omkring något att säga mig som behöver kraft att bära min ångest?

Kära läsare - visst har Jobs bok mycket att säga just dig. Den innehåller djup tröst för var och en som lider. Men Jobs bok öppnar sig inte vid en första genomläsning, utan möda. Därför hoppas jag att du orkar följa mig på färden genom Jobs liv och olyckor, fastän boken i din hand kanske ibland känns tungläst. Det är nämligen själva temat som är tungt! Men - slutet gott, allting gott för den som orkar läsa boken till slut.

Varför just Job?

Hurudan är han då, denne Job i Gamla testamentet?

I landet Us fanns en man som hette Job. Det var en oförvitlig och rättrådig man som fruktade Gud och skydde allt ont... Han var den mäktigaste mannen i hela Östlandet. (1:1, 3)

Om det någonsin här i världen har funnits en god människa, så måste det väl ha varit Job. Från tiden före katastrofen i Jobs liv var det samstämmiga vittnesbördet från alla håll: denne man är oklanderlig och ärlig, han fruktar Gud och skyr det onda. På jorden finns inte hans like.

Det är inte bara författaren till Jobs bok som anser så. Också rättfärdighetens Gud själv från sin tron förenar sig i omdömet (1:8). Inte ens Satan kan anklaga Job för något. Och här ställer Jobs bok oss inför ett problem: Varför måste den bästa av män drabbas av den värsta olycka man kan föreställa sig? Varför måste just Job förlora hela sin förmögenhet, alla sina tio barn och sin hälsa? Varför drabbades inte hellre någon gudlös som inte brydde sig om Guds bud? Varför - ja, varför?

Var Job förtjänt av sitt öde? Vad kunde han ha gjort för att förhindra det? Vem var skyldig: Job eller de andra? Eller kanske Satan? Eller i värsta fall Gud?! I varje fall hade Gud kunnat förhindra olyckan, ifall han nu är allsmäktig. Varför gjorde han inte det? Dessa frågor skall vi här tillsammans försöka finna svar på.

Bakgrunden till Jobs bok

Jobs bok är troligtvis en av de äldsta böckerna i Bibeln. Här nämns ingenting om Israel, lagen eller ens om patriarkerna. Job är sin egen präst och förrättar själv sina offer, vilket skulle ha varit otänkbart i Israel efter att Mose lag blev given. Myntenheten "kesita", som nämns i det sista kapitlet, förekommer bara en gång till i Bibeln - i samband med Jakob (42:11; jfr 1 Mos 33:19). Det är alltså möjligt att Job var samtida med patriarkerna. Å andra sidan känner Jobs bok till järnet, som

i Mellanöstern togs i bruk först under senare hälften av andra årtusendet före Kristus - alltså efter patriarkernas tid (28:2; 40:13).

Många teologer anser Jobs bok vara enbart en poetisk bok utan historisk verklighetsgrund. Självt är jag av den åsikten att en man vid namn Job verkligen har funnits och att han också har upplevt just det som omtalas i den bok som bär hans namn.

Man vet inte från vilket land Job kom - ingen vet nämligen med säkerhet var Us låg. Många anser att Us fanns i det område som senare kallades Edom. Elifas är ett edomitiskt namn. Teman är ett orsnamn i Edom. Inte heller Job är ett hebreiskt namn, fastän bokens författare uppenbarligen var hebré.

Vem det var som skrev ner Jobs historia och när det skedde får vi inte veta. Boken är skriven i poesiform utom "ramberättelsen", alltså kapitlen 1, 2 och 42. Textens hebreiska är svårförståelig eftersom innebörden av vissa ord inte mera är känd. I boken finns det 110 ord som inte förekommer någon annanstans i Bibeln. Många av dessa ord har att göra med naturfenomen: boken beskriver ju naturen, här finns allt från norrsken till Egyptens djur (krokodil, flodhäst, ibisfågel o s v).

Teologin i Jobs bok är tidlös. Den är en protest mot sin tids vishetslitteratur, som innehöll många drag av framgångsteologi: om du tror på Gud, går dig allt väl. Jobs bok vill kullkasta den allmänmänskliga religiösa föreställningen att människan alltid själv är skyldig till sitt lidande.

Bokens stora tema är alltså det s.k. teodiké-problemet: Varför tillåter Gud lidandet? Varför drabbar lidandet en oskyldig människa lika ofta som en skyldig - kanske till och med oftare? Västerländska filosofers och liberalteologers svar på teodiké-problemet är att Gud inte kan vara både allsmäktig och kärleksfull. Han kan bara vara endera. (I samband med tsunami-katastrofen fick man höra sådana synpunkter i de västländska kyrkorna.) Judarna, och efter dem också de kristna, har däremot alltid hållit fast vid läran att Gud är både och. Men problemet kvarstår: Varför tillåter han oskyldigt lidande?

Jobs familjeliv

Sju söner och tre döttrar hade fötts åt honom... Hans söner brukade turas om att bjuda hem varandra till fest, och de inbjöd då också sina tre systrar att komma och äta och dricka tillsammans med dem (1:2, 4).

Job är urtypen för en lycklig familjefader. Han har tio barn och alla är redan fullvuxna. Barnen trivs tillsammans och vill gärna träffas en gång i månaden. Det är ju alltid ett tecken på ett gott hem och en god uppfostran när den yngre generationen vare sig konkurrerar eller hyser agg mot varandra. Job själv måste vara minst sextio år, vilket inte var någon ålder att tala om under patriarkernas tid.

Som far är Job på troende föräldrars vis mån om sina efterkommandes Gudsrelation. Därför offerar han en gång i månaden brännoffer för vart och ett av sina barn.

Ty Job tänkte: "Kanhända har mina barn syndat och i sina hjärtan talt förgripligt om Gud." (1:5)*

Utgående från denna vers kan vi dra vissa slutsatser om Jobs Gudsrelation. För det första anser Job att redan hjärtats tankar är synd, inte bara gärningarna. För det andra litar han på att barnen får sina synder förlåtna när offerblodet utgjuts (1:5). Lägga märke till att Job **tror på offer** redan i början av boken. Detta är grunden för hans Gudsrelation redan före katastrofen. För det tredje kunde slutet av versen också översättas "Kanske har de i sina hjärtan förbannat Gud". Job anser alltså att den största tänkbara synden är att förbanna Gud.

Patriarkerna hade många hustrur, men Job däremot har bara en. I Jobs sista tal framkommer det att han alltid varit sin hustru trogen (31:1, 9-12). Lycklig denna kvinna som till 100 % kan lita på

sin mans trohet, han var ju en framgångsrik man - sådana män är i allmänhet populära bland kvinnorna. Job överger inte sin hustru en enda gång, inte ens när hon förlorar sin tro på Guds kärlek.

Jobs samhällsställning och sociala verksamhet

Det sägs om Job att han var Östlandets mäktigaste man (1:3). För att få reda på hur Job levde före katastrofen, måste vi läsa hans sista stora försvarstal i kapitlen 29-31. Där beskriver Job i detalj sin samhällsliga ställning och sin sociala verksamhet.

Uppenbarligen hade Job före katastrofen varit den självskrivne ledaren i samhället. En gång jämför han sig till och med kungen:

*Jag valde väg åt dem som deras hövding, jag var som en kung i spetsen för sin här. (29:25)
Jag gick ut till stadsporten och intog min plats på torget. De unga steg tillbaka när de såg mig, de gamla reste sig upp. Stormän höll inne sina ord och satte handen för munnen, hövdingar tystnade med tungan häftande vid gommen. (29:7-10)*

Ändå hade inte Job levt själviskt och bara samlat rikedomar åt sig själv och sina barn - som största delen av världens rika gör. Nej, han hade utfört omfattande socialt arbete. Vid hans port låg ingen fattig och sjuk Lasaros utan att få hjälp!

...ty jag räddade den fattige som ropade, den faderlöse som ingen hjälpte. Den nödställde välsignade mig, jag beredde änkan glädje... Jag var den blindes ögon, jag var den lames fötter. För de fattiga var jag en far, jag tog mig an den okändes rättssak. Jag krossade nidingens tänder och ryckte bytet ur hans käftar. (29:12-17)

Den som lever enbart för sig själv och sin familj kunde inte kallas världens lyckligaste man. Bara en osjälvisk kärlek till medmänniskorna ger livet en djup tillfredsställelse. Vi kan också lägga märke till en sådan detalj att Job hade fungerat som en slags domare i sin egen stad - och skött sitt ämbete rättvist. Han gick inte med i något "bästa bror"-system med ortens andra stormän.

Även som människa hade Job blivit omtyckt och fått erkänsla dit han kom. Idag skulle vi säga att han var en man med personlig karisma.

Man lyssnade förväntansfullt på mig och avvaktade under tystnad mina råd... De väntade på mig som på regnet, som man törstar efter ett vårregn. Log jag mot dem fattade de mod, när mitt ansikte lyste sken de upp. (29:21-24)

Job hade också varit en föredömlig själavårdare: han hade gråtit med dem som grät och glatt sig med dem som var glada. "Grät jag inte över den som hade hårda dagar, led inte min själ med den fattige?" (30:25**) Också Elifas berömmar Jobs själavårdskunnande:

Självt har du visat många till rätta, du gav styrka åt kraftlösa armar, dina ord höll den vacklande uppe, du gav stadga åt skälvanande knän. (4:3-4)

Är det då något under att till och med Gud är stolt över en sådan tjänare?

Vännerna och Vännen

Job hade nära vänner som hörde till sin tids visa män. En människa få skatta sig lycklig ifall hon har en enda god vän som inte överger henne på olyckans och skammens dag. Job hade hela tre stycken: Elifas, Bildad och Sofar.

Men det viktigaste för Job var ändå hans Gudsrelation. Herren var oändligt mycket kärare för Job än någonting han ägde. Job försökte sannerligen inte tjäna två herrar: Gud och mammon. Då han efter att ha förlorat allt tänker tillbaka på de lyckliga dagarna är vänskapen med Gud det han skattar högst i sitt liv:

Ack, att jag vore såsom i forna månader, såsom i de dagar, då Gud gav mig sitt beskydd, då hans lykta sken över mitt huvud och jag vid hans ljus gick fram genom mörkret! Ja, vore jag såsom i min mognads dagar, då Guds huldhet [vänskap¹] vilade över min hydda, då ännu den Allsmäktige var med mig och mina barn stod runt omkring mig... (29:2-5).*

Gud beskyddade mig, Gud var min vän, Gud var med mig - så här beskriver Job sin relation till Gud. För Job var Gud en **vän**, inte någon gammal farbror långt borta ovan molnen. Vi kan säga att Gud var Jobs **bästa vän**, den som han vände sig till bittida som sent. ”Jag som fick svar, så snart jag ropade till Gud”, så kommer han senare ihåg sitt böneliv (12:4*).

Som vi tidigare såg, grundar sig Jobs Gudsrelation på offer. Job trodde på att synden måste sonas, att blod måste utgjutas och en ställföreträdare måste dö för att synden skulle bli förlåten. Eftersom Job förlitade sig på offer för sina söners del, kan vi ta för givet att han också gjorde det för egen del.

Job - urtypen för en lycklig människa! Ingenting fattades honom! Job trodde att hans lycka skulle vara bestående (29:18-20), trots det stördes han ibland av en obestämd rädsla: tänk om lyckan ändå inte består? Då olyckan hade drabbat honom, säger han: ”Det jag fruktade har drabbat mig, det jag bävade för har nått mig” (3:25). Så gör ju också vi: ena stunden tror vi att lyckan håller, i nästa ögonblick ängslas vi för att den skall tas ifrån oss...

Jobs tio bud

Som vi ovan har konstaterat, fanns inte Guds lag i skriven form ännu på Jobs tid. Men hans lag stod nog att finna i hjärta och samvete. I kapitel 31 presenterar Job de principer efter vilka han hade levt sitt liv. Vi märker att de alla kan sammanfattas i den Gyllene regeln: Allt vad du vill att människorna skall göra mot dig, det skall du också göra mot dem.

1. Äktenskaplig trohet

Job hade en hustru, som han beslutat vara trogen mot. Särskilt när det gäller sexuallivet märks det om människan skyr det onda eller om hon söker upp det (jfr 1:1, 8). Kampen mot sexuella synder börjar med vad **vi ser på**. Det här visste Job och handlade därefter. Om vi inte i vårt hjärta kämpar mot otukt, så kämpar vi inte alls. Sexualiteten hör till det mänskliga livets starkaste krafter och Job förstod att fly frestelserna på detta livsområde.

Jag slöt ett avtal med mina ögon att aldrig titta efter en flicka. (31:1)

Om jag låtit mig dåras av min nästas hustru... då må andra lägga sig med henne [min hustru]! Ty sådant är en skändlighet, ett brott som förtjänar straff, en förtärande avgrundseld, som skövlar allt vad man äger. (31:9-12)

Finns det någon annan i hela Gamla testamentet som talar så här...?

2. Ärlighet

Job berättar att han själv har förtjänat ihop sin egendom, det var alltså inte fråga om ett arv (31:25). Allt var ärligt förtjänat - och han var inte ens högmodig för det!

Slog jag någonsin följe med falskhet och skyndade fram på svekets väg? Låt Gud väga mig på riktig väg, så skall han finna att jag är oförvitlig. (31:5-6)

3. Tjänstefolkets ställning

Vid den här tiden var det mera regel än undantag att tjänarna - som ofta var slavar - behandlades illa. Job förstod emellertid att inför Gud var tjänarna lika värdefulla människor som husbonden, och att han inför Gud måste svara för hur han behandlat sina tjänare. Hur många av dagens arbetsgivare kan säga det samma som Job?

*Har jag kränkt min tjänares eller tjänarinnas rätt när de hade någon tvist med mig? Vad skulle jag då göra när Gud står upp? När han ställer mig till svars, vad skulle jag säga? Har inte han som skapade mig i moderlivet skapat också dem? Är det inte en enda som har berett oss i modersskötet? (31:13-15**)*

4. Bemötande av fattiga

Jesus talar i liknelsen om den yttersta domen om hungriga, törstiga, nakna, hemlösa, sjuka och fångar (Matt 25). En rätt tro syns uttryckligen i hur vi förhåller oss till dessa våra minsta bröder. I Jobs liv kunde man sannerligen finna den rätta trons frukter. Gudsfruktan födde i hans hjärta motivation till att göra gott.

Har jag någonsin avvisat den fattiges bön eller fått änkans blick att slockna, har jag ätit mitt bröd för mig själv och inte delat det med den faderlöse? Nej, från min ungdom var jag som en far för honom, för änkan var jag ett stöd från min första stund. Lät jag någonsin en stackare gå naken, en fattig sakna kläder att skylla sig med... jag skulle frukta ofärd från Gud. (31:16-23)

5. Förhållandet till pengar

Vare sig vi har pengar på vårt bankkonto eller inte, frestas vi alla att förtrösta på dem. Den som är förmögen blir högfärdig och förtröstar på sina tillgångar. Den som är utan avundas dem som är lyckligare lottade och är förtvivlad inför sin framtid. Men sådan var inte Job:

Har jag någonsin satt mitt hopp till guld, kallat gyllene skatter min trygghet? Gladdes jag någonsin över min stora rikedom, över att jag förvärvat så mycket. (31:24-25)

6. Nej till avgudadyrkan

I Jobs omgivning tillbad man av allt att döma himlakropparna och väntade sig att få ledning för sitt liv från dem. Människorna har genom historien betraktat stjärnorna och trott att de bestämmer deras öden. Horoskop och stjärntydning är en form av avgudadyrkan som också i våra dagar sprids som en löpeld. Job levde mitt i avgudadyrkan men tog avstånd från en sådan livsstil.

När jag såg solen i dess glans, såg månen skrida fram i prakt, lät jag mig då i hemlighet därav till att hylla dem och kasta kyssar? (31:26-28)

7. Att bemöta fiender

Det är Jesus som först uppmanar oss att älska vår fiende och be för honom. Gamla testamentet uppmanar oss att älska vår nästa – men talar ingenting om att älska fienden. Men Job kunde handla rätt också i detta avseende, utan att någon hade uppmanat honom till det.

Gladdes jag någonsin åt min fiendes fall, triumferade jag när olyckan slog honom? Nej, aldrig lät jag min tunga synda genom att nedkalla död över honom. (31:29-30).

8. Att bemöta främlingar

Något tillspetsat kan man säga att den kristna kyrkan står och faller med sina medlemmars gästfrihet. Öppnar dagens kristna sina dörrar för smågrupper? Tar de emot övergivna barn, bjuder de flyktingar och utlänningar till sina hem? Det kristna hemmet är den plats där de som blivit utan kärlek borde få möta den. Jobs hem hade varit en sådan plats.

Mitt husfolk brukade säga: "Han har aldrig låtit oss sakna kött att äta." Ingen främling behövde sova på gatan, min dörr stod öppen för vandraren. (31:31-32)

9. Inga hemliga synder, ingen rädsla för skandal

Många offentliga personer lever i ständig rädsla för att någon f.d. flickvän eller kompanjon skall avslöja deras hemliga förflutna för kvällstidningarna. Job däremot hade rent samvete; han behövde inte vara rädd för någonting.

Sökte jag någonsin som andra dölja mina brott och gömma mina synder av fruktan för folkhopen och rädsla för släktingars förakt, så att jag teg och inte tordes gå ut? (31:33-34)

10. Hur man behandlar åkermarken

Till slut bedyrar Job också att han inte har bedrivit rovdrift eller skövlat naturen. Hur modern är han inte!

Om min jord har klagat över mig och åkerns fåror gråtit, om jag njutit dess gröda utan betalning och fått ägarna att sucka i vanmakt, då må törne växa istället för vete, stinkgräs i stället för korn! (31:38-40)

Till alla sina tio bud fogar Job också en förbannelse: vad som skall drabba honom om han har brutit mot just detta bud. Job vet alltså att synden aldrig förblir ostraffad.

Nu har vi stiftat bekantskap med en människa vid namn Job och kanske säger vi i beundran och häpnad: Tänk, att det på jorden kan finnas en sådan man - så annorlunda än vi själva! Och så måste vi fråga oss: Varför skulle då just han råka i händerna på Satan?

1) Åkessons översättning av Bibeln

FRÅGOR TILL KAPITEL 1

- Vilket intryck har Jobs bok gjort på dig då du läst den under en tid av svårigheter?
- Tycker ni att det är bra för en lidande människa att läsa Jobs bok? Varför? Varför inte?

- Har du lärt dig någonting nytt om den historiska bakgrunden till Jobs bok?
- Vilken bild får du av Job innan olyckorna ramlade över honom? Hurudan var han som människa, äkta man och familjefar?
- Hurudan var Jobs gudsrelation innan tragedin drabbade honom?
- Hur bra eller dåligt kan man i våra dagar leva efter Jobs tio bud?
- Vilket av Jobs tio bud tycker du personligen att det är svårast att leva efter?
- Samtala om följande fråga: Varför tillät Gud att olyckan drabbade en så god människa som Job?
- Är du av annan åsikt om någonting i det här kapitlet än författaren till boken? Vilken fråga i så fall?
- Vad har speciellt rört ditt hjärta i det här kapitlet?

2. JOB MELLAN GUD OCH SATAN

Gud berömmar Job

Herren frågade [Anklagaren]: "Lade du märke till min tjänare Job? På hela jorden finns ingen så oförvitlig och rättrådig som han, ingen som så fruktar Gud och skyr allt ont". (1:8)

Första akten i Jobs bok äger rum i Jobs och hans barns hem (1:1-5). När andra akten börjar är vi i himlen inför Guds tron. Guds söner - både goda och onda änglar - kommer och ställer sig inför Herren. Satan kommer till himlen alldeles som om han kom hem. Det är uppenbart att han fått tillåtelse att göra så ända sedan syndafallet. Satans huvuduppgift verkar vara att färdas över hela jorden och rapportera om människornas synder för Gud. Det är som om själafienden kammade hem poäng för varje rapporterad synd...

Namnet Satan betyder "åklagare". I enlighet med sitt namn har han rätt att sätta oss under lupp och anklaga oss människor för våra synder - Herren nekar inte honom den rätten. Han är en rättfärdig Gud och sopar inte under mattan det vi har gjort orätt.

Beträffande Job står Satan ändå inför ett problem: Han har ingenting att anklaga honom för! Dessutom börjar Herren berömma sin tjänare inför Satan, som om han med Jobs liv ville plocka poäng. Gud kallar Job sin tjänare och lovordar honom: 1. oklanderlig/redbar, 2. ärlig, 3. Gudfruktig och 4. skyr det onda. 5. På jorden finns ingen som han (1:8).

Det är alltså Gud själv som inleder diskussionen om Jobs godhet, vilken uppenbart är en ständig källa till harm och förödmjukelse för Satan. Av Jobs försvarstal förstår vi att Gud inte använder överord: Job är sannerligen värd sina fem lovord!

Guds och Satans vadslagning?

Efter de två första kapitlen försvinner Satan ur Jobs bok. I sina långa tal nämner Job honom inte en enda gång. Det gör inte heller vännerna, eller ens Gud i den "sista domen".

Satan omtalas mycket sällan i Gamla testamentet. I berättelsen om syndafallet framträder han i en orms skepnad. Vissa profetior kan tänkas syfta på honom (Jes 12:12-). Satan - alltså "anklagaren" - uppträder under sitt eget namn förutom i Jobs bok, även bl.a. när han lockar David till folkräkning (1 Krön 21:1) och när han anklagar översteprästen Josua för att vara klädd i orena kläder (Sak 3:1-2).

Eftersom Satan inte kan anklaga Job för synd, tar han till ett smart knep: Han påstår nämligen att Jobs fromhet bara är resultat av gynnsamma omständigheter. Ifall inte Job var lycklig och rik, skulle han inte heller vara from...

Det är väl inte utan orsak som Job är gudfruktig. Du har ju själv på allt sätt skyddat honom och hans familj och allt som tillhör honom, du välsignar allt han gör, och hans hjordar brer ut sig över landet. Men sträck ut din hand och rör det som tillhör honom, då kommer han att förbanna dig rakt i ansiktet. (1:9-11)

Satan är en cyniker - han tror inte på "äkta" Gudsfruktan. Enligt honom är tron bara utilitarism, något att helt krasst dra nytta av. Genast när människan inte får idel goda gåvor av Skaparen, försvinner hennes tro som agnar för vinden eller till och med förvandlas till förbannelser. Satan kunde också kallas världens första behaviorist: Han anser ju att tron enbart är en produkt av omgivningen.

Genom världshistorien har många religioner och ideologier varit av samma åsikt som Satan. Till exempel i Japan finns det tiotals s.k. nya religioner, som lovar sina anhängare guld och gröna skogar. Man tror på gudarna bara för att dra nytta av dem. Det är en bisak om dessa religioner håller sig till sanningen eller inte. Till den här gruppen hör också vår tids framgångsteologi och en del av den karismatiska rörelsen; de lär att en kristen inte behöver vara fattig eller sjuk. Varken Satan eller framgångsteologen kan förstå att någon kunde tro på Gud också efter att ha förlorat allt.

Gud tar upp stridshandsken. Han går med på ett slags vadslagning med Satan. Det verkar vara viktigt för Gud att kunna visa på att åtminstone en människa på jorden tror på honom för hans egen skull och inte bara för allt det goda som han ger. Om det inte går att finna en sådan människa, förlorar hela skaparverket sin mening. Då kan Satan skryta inför Gud: "Ingen tror på dig för din egen skull. Hela världen är på min sida!"

På sätt och vis har Satan rätt när han påstår att Jobs tro inte prövats. Det är verkligen lätt för Job att tro på Guds godhet och kärlek, eftersom han i sitt eget liv upplever dem varje dag. Men om välgången tas ifrån honom - blir det då kvar något av hans tro, eller förbannar Job sin Skapare rakt i ansiktet? Gud litar så mycket på sin tjänares tro att han överlämnar honom i Satans händer.

Gör vad du vill med det som tillhör honom, bara du inte rör honom själv. (1:12)

Här kan vi bibelläsare inte annat än sucka: Herre, vi trodde att dina barn alltid får vara i dina händer! Hur kan du behandla Job så här, han som hela sitt liv trott på dig och tjänat dig? **Hur kan du överlåta honom i Satans händer?**

Hur är det: Vågar Gud ta risken och ingå ett vad med Satan också om vår tro, din och min? Ja, det vågar han, och det har han i själva verket redan gjort. När han gav oss våra prövningar och tog ifrån oss den lycka som vi inte trodde oss kunna leva utan, visade Gud samtidigt sitt förtroende för oss. Han litade på att vi inte skulle förbanna honom och välja döden ens mitt i smärta och nöd.

Frestelse och prövning

Frestelser hör till människans liv - redan före syndafallet fanns de där. Den varelse som inte kan frestas är inte en människa utan ett djur eller en robot. Gud ville inte ha programmerade robotar som lyder honom - han ville ha människor som älskar honom och för den skull gör hans vilja. Så planterade Gud i paradiset Kunskapens träd på gott och ont. Om han inte hade gjort det, skulle de första människorna inte ha fallit i synd. Men då kunde Satan hånfullt kunnat säga till Gud: "Människorna tror på dig för att du har programmerat dem till det. Inte tror de på dig för din egen skull."

Det finns två slags frestelser: Satan får synden att se så lockande ut, att vi inte kan leva utan den. Eller så tar Gud ifrån oss något oändligt värdefullt, något vi inte tror oss kunna leva utan. Hälsan. Kärleken. Det goda ryktet. Arbetet. En nära människa. Varje gång vi förlorar något oersättligt, är förlusten samtidigt en frestelse till otro och förtvivlan, till att överge nådemedlen, till att förbanna Gud och till självmord. Så var det också för Job.

Job blev inte frestad för att han var särskilt ond, utan för att han var en särskilt god människa. Också Jesus blev frestad till det yttersta. Tänk om det är så att de frommaste får genomgå de största frestelserna? I den här frågan är framgångsteologerna av annan åsikt än Bibeln. Inte heller karismatikerna behandlar i allmänhet följande fråga: Varför måste en from människa lida till och med **mera än en gudlös?**

Ingen enda troende kan hoppas komma till himlen utan att här i tiden möta frestelser och prövningar. Tyvärr överger många Guds barn sin tro på Guds kärlek och allmakt då de sållas av Satan. Jag befarar att en orsak till detta uttryckligen är den av vår tids irrläror som säger att Gud aldrig vill göra sina barn olyckliga...

Satan som Guds bandhund

I Jobs bok ser vi tydligt att Satan aldrig kan handla fritt när det gäller människor som är Guds tjänare (troende). ”Men sträck ut din hand och rör det som tillhör honom...” uppmanar Satan. Men han kan inte på eget initiativ ens med ett finger röra vid ett Guds barn, utan får bara nöja sig med att be Gud göra det.

Gud rör inte själv vid Job, utan låter Satan sköta det smutsiga jobbet. Ändå flyr Gud aldrig sitt ansvar för det som sker med Job. När Job i sina långa tal beskyller Herren för olyckorna svarar Herren inte en enda gång: ”Det var inte mitt fel utan Satans.” Gud är ”bolagets chef” och han bär också ansvaret för de anställda vad de än har gjort – med hans tillåtelse.

Fastän det är Satan som gör det smutsiga jobbet så talar Job aldrig till eller om honom. Han säger: ”**Herren** gav, **Herren** tog.” Vi kan bara föreställa oss hurudant Jobs liv hade varit om han inte kunnat ta sina lidanden ur Guds hand. Vem skulle han då ha bett till? Vem skulle han då ha vänt sig till? För vem skulle han då ha klagat?

Den danska studentprästen Leif Andersen säger i sin bok ”Gud varför sover du?”: ”Jag kan inte inse hur en allsmäktig och kärleksfull Gud med äran i behåll kan slippa undan ansvaret för det som händer i hans egen värld: om han verkligen har all makt i himlen och på jorden, varför använder han den då inte? Det är vanligt nu för tiden att vilja ”försvara” Gud genom att frånta honom ansvaret för lidandet och nöden, men i verkligheten har man ju inte uppnått annat än att man också fråntar honom makten! Man har försvarat Guds kärlek genom att frånta honom makten och ansvaret - alltså gjort honom maktlös och ansvarlös... Nej, om makten verkligen är hans och han också vill ha äran, så får han vara beredd på att ta ansvaret också” (s. 18).

Beaktansvärt är att Gud kallas den **Allsmäktige** i Jobs bok nästan trettio gånger, men endast ett tjugotal gånger i resten av Bibeln!

Andlig krigföring - ett kosmiskt krig

De olika skedena i mänskligheten och i varje människas trosliv är delar av ett stort kosmiskt krig. Gud och Satan kämpar om vem som skall vinna kriget. I Jobs fall ser vi hur enorma proportioner kampen kan få när det gäller en enda människas tro eller otro. Detta tema har under den senaste tiden varit mycket aktuellt: Man talar om andlig krigföring och hur den kristne borde delta i den.

Ibland upplever man att de människor som ivrigast propagerar för andlig krigföring tror på Satans kraft nästan lika mycket som på Guds kraft. Enligt dem bör en kristen som drabbas av en

olycka först undersöka varifrån olyckan kommer och sedan handla därefter: antingen be till Gud eller förbanna Satan.

En norsk karismatiker (A.Edwardsen) har skrivit en bok om Job. Han säger att Jobs största misstag var att säga: "Herren tog". Om Job hade sagt: "Satan tog", så hade han kommit mycket lättare undan. Jag håller inte med honom. Jag anser att Guds barns trygghet försvinner helt, om de inte kan tro att Gud beskyddar dem från den ondes makt. Var är vår trygghet om Satan kan ta vad han än vill av oss?

Den andliga krigföringens teologi lär att Jesus har överlämnat sin kraft och auktoritet åt de troende. Denna kraft måste de använda mot Satan. Jesus använder inte längre själv sin kraft. Gud strider inte i det här kriget, han följer med från sidan för att se hur vi klarar oss. Den yttersta konsekvensen av denna lära är, att när Satan anfaller är det onödigt att be Jesus om hjälp - han tar inte på sig våra uppgifter. På så sätt blir en anfäktad människa ensam och utelämnad åt demonerna.

Fanatiskt svurna anhängare till andlig krigföring påstår till och med att Gud inte förmår skydda sina egna ens mot besatthet (demonisering). Kan en troende alltså vara besatt eller demoniserad? Kan en ond ande komma in och bo i ett hjärta där den Helige Ande redan bor?

Man påstår att demonerna kan komma in i en troende människas liv till exempel via barndomens traumor - och vem av oss har inte sådana! Symptom på besatthet kan uppenbart också suggereras i känsliga människor. Sådana läror och manifestationer har resulterat i att många människor har förlorat sin mentala hälsa och begått självmord.

Men vår fråga lyder: Hur kan den Helige Ande bo i samma hjärta som en ond ande? Och svaret blir: Inte på något sätt. Jesus är den starkare som binder den starke (Mark 3:23-27)! Han har klart och entydigt lovat att ingen Satans kraft kan skada hans egna (Luk.10:19). Satan kan anfälla en troende men aldrig ta honom i sitt välde i den bemärkelse som Nya testamentet beskriver tillstånd av besatthet. Man får aldrig driva ut onda andar ur en troende - för de finns inte i honom!

Jobs bok lär oss att kriget mellan Gud och Satan är ett faktum, men det innebär något helt annat än vad framgångsteologin och den karismatiska rörelsen talar om. Kanske har vårt rationalistiska århundrade alltför litet uppmärksammat Satans och de onda andarnas inflytande på missionsarbetet och all kristen verksamhet. En offentlig kraftmätning (*power encounter*) mellan Gud och Satan behövs säkert ibland, som vi ser i fallet med Elia och Baals profeter. Jag vill ändå påstå att ett betydligt vanligare slagfält i det kosmiska kriget finns på ett alldeles annat håll än dessa kraftmätningar. Det slagfältet finns nämligen i vars och ens samvete. Människohjärtat, dess tro och otro, är den huvudsakliga krigsskådeplatsen i detta krig.

Varje gång som du tar det goda såväl som det onda ur Guds hand och prisar hans namn, vinner Gud en omgång i det kosmiska kriget. Varje gång du bekänner din synd i stället för att försvara eller gömma den i ditt innersta, sker detsamma. Varje gång du söker skydd i nådemedlen (Ordet och sakramenten) mitt i ditt lidande, visar du att du är med i Jesu armé, vad som än sker.

Det kosmiska kriget innebär också att offentligt kämpa för Guds ord. Detta krig kräver lidande och offer precis som andra krig. Varje gång du går ut i kamp mot en annan kristus, en annan ande och ett annat evangelium, strider du samtidigt mot Satan förklädd till en ljusets ängel. Varje gång du tiger, fastän du ser liberalteologin vinna terräng i din församling eller organisation, ger du vapen i händerna på Satan. I det kosmiska kriget är det nämligen så att striden framför allt gäller **Guds ord**: dess historiska sanning och dess sanning för oss i vårt lidande? "Har Gud verkligen sagt...?"

Gud kommer att vinna det kosmiska kriget. I själva verket vann han det redan på Golgata. Frågan är bara om du använder ditt liv till kamp för eller mot honom. En troende som inte hålls vakande kan i detta krig bli en vapendragare för Satan. Jesus måste ju säga till och med till sin käre lärjunge Petrus: "*Håll dig på din plats, Satan. Du vill få mig på fall, för dina tankar är inte Guds utan människors.*" (Matt 16:23).

Jobs bok lär ändå att Satan bara är en Guds bandhund som inte har någon annan makt över människan än den som Gud tillfälligt ger honom. Vi behöver inte ha att göra med två "herrar", en är nog. Job besvärjer inte Satan bort från sitt liv. Han talar inte ett enda ord med Satan. Vad Job talar,

det talar han till Gud. I Nya testamentet ser vi att inte heller Paulus tar till besvärjelser, då han fått en tagg i köttet av en ängel från Satan. Paulus talar om saken med Jesus och bara med honom - och det är nog (2 Kor 12).

Inte heller i Jobs liv kan Satan göra annat än det Gud givit sin tillåtelse till. Han påbörjar den process som blir den viktigaste uppgiften i Jobs liv, en uppgift i vilken han får se Gud med egna ögon. Han ger Job möjlighet att ge ära åt Guds namn.

Den sista drabbningen i det kosmiska kriget skildras i Uppenbarelseboken:

Och djävulen som förförde dem kastades i samma sjö av eld och svavel som odjuret och den falske profeten, och de skall plågas dag och natt i evigheters evighet. (Upp 20:10)

Jobs frestelse - Jesu frestelse

Varför måste Jesus gå ut i ödemarken för att frestas av Djävulen? Varför fördes han dit uttryckligen av den Helige Ande? Början av Jobs bok visar att Satan också kan anklaga en människa för det att hon inte har prövats. Om Frälsaren hade blivit skonad från frestelser, kunde den onde ha påstått det samma som han sade om Job: "Det är lätt för honom att tro på dig, Gud, då du välsignar honom på alla sätt och skyddar honom från allt ont." Därför måste Jesus bli frestad i allt på samma sätt som vi människobarn, så att han kan vara vår ställföreträdare inför Gud.

Också i Jesu frestelser var det Guds ord som låg i vågskålen: Vems ord skulle han slutligen tro på, Guds eller Satans? Jesus var hungrig, förfärligt hungrig. (Denna hunger var säkert också en andlig hunger: en förskräcklig ensamhet, hunger efter kärlek...) Vi vet att hunger kan förvandla människor till djur – sådant känner vi till exempel från koncentrationsläger och skeppsbrott. Jesus kunde ha skaffat sig bröd genom trollkonster utan att fråga efter Guds vilja. Han visade ändå att han kunde leva också utan det, av ett enda Guds ord.

I den andra frestelsen var det fråga om bibeltolkning: skulle Jesus tro på Gud kärlek utan några andra bevis än Guds ord. Satan lockade Jesus att hoppa ner från tempelmuren - att göra ett under som skulle bevisa att Gud var hans Far. Det var som om Satan hade sagt: "Gud skyddar sina barn så att de inte behöver lida. Han vill göra under alltid och över allt. Guds barns vardag behöver inte vara en öken, utan underbara upplevelser, benji-hopp med änglarna som vajrar, en upplevelse av Guds närhet alltid och över allt." Jesus trodde inte på Satan och vägrade att fresta Gud.

Genom den tredje frestelsen ville Satan locka Jesus till en snabb karriär. Jesus kunde ha åstadkommit mycket gott, om han genast blivit världens kung. Kringen hade kunnat förhindras. Alla människor kunde ha fått ett drägligt liv, till och med ett lyckligt liv...

Men nej, Jesus vägrade kompromissa med det onda för att åstadkomma något gott. Han valde att tjäna Gud, kosta vad det kosta ville. Han valde det eviga livet för oss och döden för sin egen del.

Jesus sade: "Gå bort, Satan!" Och till sist måste Satan lyda honom. Anklagaren hade inget mer att anklaga honom för. Han kunde inte längre påstå att Jesus trodde på Gud bara för det goda han får av honom.

Och nu är Jesu seger över frestelserna också vår seger.

FRÅGOR TILL KAPITEL 2

- Vad anser du om Anklagarens (djävulens) påstående att det är lättare för en människa att tro på Gud när hon är lycklig än när hon är olycklig?
- Varför gick Herren med på att "slå vad" om Jobs tro med Anklagaren?
- Anser du att Herren har rätt att "slå vad" om din tro med djävulen?
- Samtala om följande påstående: "Det är omöjligt att en troende och döpt människa skulle vara 'demoniserad' eller besatt av en ond ande." (Om man med det uttrycket avser det samma som Nya Testamentet när det beskriver människor besatta av onda andar) Är det på det här sättet? Vilka följder får det för en kristen om påståendet är felaktigt?

- Vad betyder det för oss att djävulen går i Guds ledband?
- Hur borde vi förhålla oss till det kosmiska krig som Gud för med djävulen?
- Vad skall vi göra om djävulens makt skrämmer oss?
- Vad kan vi lära oss av Jesu kamp mot djävulen?
- Är du av annan åsikt om någonting i det här kapitlet än författaren till boken? Vilken fråga i så fall?
- Vad har speciellt rört ditt hjärta i det här kapitlet?

3. HERREN GAV, HERREN TOG

Det är så gott som omöjligt att föreställa sig den katastrof som drabbar Job under en enda dag. I ett enda ögonblick blir denna lyckliga familjefar och rika boskapsägare en utfattig barnlös man. När vi förlorar vår egendom eller en enda kär människa kan det kännas för oss som om vi hade förlorat allt. Men Job förlorar ännu mycket mera...

Job förlorar sin egendom

Job var sin tids multimiljonär. Det sägs att den som på den tiden ägde hundra får var en tämligen förmögen man - men Job hade till och med 7000 får och getter. En vanlig jordbrukare hade i allmänhet bara ett par oxar - vilket i våra dagar motsvarar en traktor - men Job hade 500 oxpar. Dessutom hade han 500 åsneston, och kamelerna (nutidens bilar) var hela 3000 stycken! Men en dag tog sabeerna oxarna och åsnorna, blixten dödade fåren och kaldeerna stal kamelerna. Endast tre av tjänarna överlevde de här katastroferna och kunde komma med s.k. jobspost åt sin husbonde. De andra av tjänstefolket på olycksplatsen dog.

Var och en som har förlorat sitt hem eller blivit bestulen på sin bil eller ens sin handväska, vet att det inte är någon lätt upplevelse att förlora sin egendom. Det smärtar oss djupt. Job förlorar allt han har arbetat för under hela sitt långa liv. Plötsligt är han en utarmad tiggare.

Job förlorar sina tio barn

Så kommer en olycka som får förlusten av egendom att verka som rena barnleken: en sandstorm-tornado välter huset där Jobs barn har samlats till fest. Alla tio kommer i kläm och dör när byggnaden rasar samman. Kvar finns bara minnen i fars och mors hjärta: Minnen av tio graviditeter, glädjen i förväntan, babytiden, minnen av hur den lilla pojken eller flickan sade sina första ord. Minnen av klara barnaögon, små armar runt mors och fars hals. Minnen av hur barnen växte, gjorde uppror, blev självständiga, flyttade bort hemifrån...

Och nu finns barnen inte längre. Inget av dem, inte ett enda! Aldrig mer skulle de bekanta stegen höras i trappan. Aldrig mer skulle en glad ung röst ropa vid dörren: "Pappa, mamma, jag är hemma!" Huset var tomt. Hjärtat var tomt. Livet var tomt.

Och vad gör då Job, denna gudfruktiga man? Han "klär sig" i de officiella sorgetecknen: han river sönder sin mantel, rakar sitt huvud, faller ner till marken och säger:

Naken kom jag ur min moders liv, naken vänder jag åter. Herren gav och Herren tog, lovat vare Herrens namn (1:21).

Här bekänner Job att han inte ägde sin familj och egendom. Nej, de var bara ett lån från Gud, och nu var lånetiden slut. Så lovar Job Herrens namn. Någon större lovprisning finns inte än att lova

Herren efter att man har förlorat allt. Det är lätt att prisa honom under ett lovprisningsmöte mitt i en himmelsk stämning. Men prisa honom då när han inte gav dig välsignelse, utan tog den ifrån dig - **tog ifrån dig allt** - det är trons svåraste prövosten.

Observera att Job inte alls lovar Gud för det han förlorat, han lovar **Herrens namn**. Det skulle vara omänskligt att fordra av en människa som förlorat allt, att hon dessutom skulle säga till Gud: "Tack för att du tog ifrån mig min egendom och mina barn." Nej, Job lovar endast Herrens namn. Han vet att Herren inte förändras och det gör inte hans namn heller, vad som än sker med oss människor. Herren är fortfarande Jobs Gud - en god Gud - man lovar nämligen inte en ond Gud.

Herrens namn - vad är det? Ängeln sade i drömmen åt Josef: "Du skall ge honom namnet Jesus, ty han skall frälsa sitt folk från deras synder" (Matt 1:21). Namnet Jesus betyder: Herren räddar. Job kände inte det namnet, men på något fördolt sätt anade han det: Herren, som hade tagit hans barn, var ändå Herren som räddar.

Det första kapitlet slutar så här: "Under allt detta syndade inte Job och klandrade inte Gud" (1:22). Job hade fruktat att hans söner kanske i sina hjärtan hade förbannat Herren. Själv ville han absolut inte göra det. Alltså gör Jobs bok det helt klart från början, att det är synd att anklaga Gud...

Job förlorar sin hälsa

När tredje akten börjar är vi åter i himlen. Det är redan andra gången som Gud på himlens torg inför både sina änglar och Satan förklarar Job vara rättfärdig (1:8; 2:3). Nu kan han dessutom peka på att det är bevisat att Job förblir from fastän han får lida oskyldigt.

Satan svarar då: "Men sträck ut din hand och rör hans egen kropp, då kommer han att förbanna dig rakt i ansiktet" (2:5). Han menar: "Lägg till Jobs olyckor ännu en olycka. Han tror sig redan nu lida mer än någon annan här på jorden. När du slår honom ännu en gång och tar ifrån honom hans hälsa, låter en kroppslig smärta plåga honom natt och dag, och ännu därtill gör att han ser faslig ut, då får du se hur fromheten bleknar. För Job är hälsan mer värd än de tio barnens liv. Han kommer att förbanna dig rätt upp i ansiktet. Tro mig, Gud, alla älskar dig enbart för det goda de får av dig. I själva verket är de på min, Satans, sida!"

Så överlämnar Gud då Job för andra gången i Satans händer, och han slår honom full med bölder. Job ser så fruktansvärd ut att inte ens hans bästa vänner genast känner igen honom. Bölderna varas, sårvätskan rinner ur dem, de kliar, till slut kommer det maskar i dem (7:5). Job fördrivs ut ur bysamhället till en avstjälningsplats, eftersom faran för spetälska alltid finns där. Här sitter nu denna Österns mäktigaste man på avskrädeshögen och skrapar sig själv med en krukskärva.

Andra människor lider av den fruktansvärda stanken från hans sjuka kropp:

... Min andedräkt kväljer min hustru, jag äcklar mina närmaste. Till och med barnen är vanvördiga... Alla jag umgicks med visar sin avsky, de jag har älskat vänder sig mot mig. Huden stramar över mina knotor. (19:13-20)

Sjukdomen orsakar sömnlöshet och ständig värk:

*... Natten borrar i mina ben, den gnagande pinan tar ingen vila. Med stor kraft griper han min mantel han fattar mig i min livklädnad... (30:16-19**)*

Den andra olyckan är ofta värre än den första, eftersom den känns så orimlig för oss. Varför slår Gud den slagne...?

Job förlorar sin hustrus och andra släktingars stöd

Hittills har Job och hans hustru levt i ett lyckligt äktenskap och varit varandra trogna. Nu har hustrun fått nog, inte bara av livet utan också av Gud. Hon är den enda som vet exakt hur gudfruktig hennes man alltid har varit och fortfarande är. Världen är full av gudlösa människor, som har förtjänat ett sådant öde - hurudan är egentligen den Gud som behandlar sin trogne tjänare på detta sätt? ”Håller du fortfarande fast vid din oförvitlighet? Förbanna Gud och dö!”(2:9) ropar hon åt sin man.

Vi får inte döma Jobs hustru för hårt - också hon har ju nyss förlorat alla sina barn. Faktum är ändå att Satan på detta sätt kommer åt att använda Jobs närmaste människa som vapen när han försöker vinna vadet med Gud. Det här är ett av själafiendens vanligaste tillvägagångssätt, som han använde såväl med Adam som med Jesus. Fastän en människa som tror på Jesus inte kan vara besatt - vilket vi tidigare konstaterade - kan hon ändå om hon inte hålls vakande bli ett redskap i Satans hand.

Jobs svar till sin hustru har blivit ett av Bibelns mest kända ord: ”Du talar, såsom en dåraktig kvinna skulle tala. Om vi tar emot det goda av Gud, skall vi då inte också ta emot det onda?” (2:10). Lägga märke till vad här sägs: Job erkänner verkligen att han tagit katastroferna, som fördärvade hans lycka, **ur Guds hand**.

Hela släkten följer hustruns exempel:

*Han har drivit bort mina bröder från mig... Mina närmaste har gett sig av... de jag älskade har vänt mig ryggen. (19:13-19**)*

Så här klagar Job i sitt hjärtas ångest. I det sista kapitlet kommer det fram att han hade både bröder och systrar (42:11). Vad tänkte syskonen egentligen på när de lämnade Job sittande ensam på avstjälpningsplatsen? Man skulle tro att deras hjärtan hade rörts av medlidande när de såg sin egen bror lida. Eller var Job måhända så stämplad, att syskonen var rädda att förstöra också sitt eget rykte ifall de visade sig tillsammans med den bror som ”Gud hade övergivit”?

Job blir föraktad av samhället, förlorar sitt människovärde

Utöver allt detta förlorar Job också samhällets aktning och stöd. Det är märkligt hur snabbt människors gunst förbyts i hån och förakt. Det är lätt att slå den slagna. Job hade varit en god och rättvis ledare i sitt samhälle, och hur belönas han nu: genom att man gör nidvisor om honom och kallar honom ogudaktig!

Gud har gjort mig till en visa för hela världen, jag har blivit en som man spottar i ansiktet... Detta får de rättrådiga att rysa, den dygdige upprörs över den gudlöse. (17:6-8)

I den tidens samhälle fanns det uppenbarligen en ”kastlös” samhällsklass. Det smärtar Job speciellt hårt att dessa som står lägst på samhällsskalan börjar håna honom. Det visar ju hur djupt Job har sjunkit - djupare än bottendyn.

Nu skrattar de åt mig, dessa som är yngre än jag och vars fäder jag skulle ha ratat som vallhundar åt mina får... Nu har jag blivit en visa för dem, utsatt för skämt och hån. De föraktar mig och undviker mig, de spottar mig rakt i ansiktet... Min värdighet förs bort av vinden. (30:1-15)

Det tyngsta en människa kan uppleva är att berövas sitt människovärde och sin heder. Det är svårt att högakta sig själv som människa om ingen annan gör det. Job har förlorat sitt goda rykte - man till och med **skrattar** åt hans nöd. Vad är det att skratta åt? ”Skadeglädjen är den enda sanna

glädjen!” Detta gamla ordspråk ger uppenbarligen uttryck för något väsentligt i den fördärvade människonaturen.

Frestelsen skulle inte vara någon frestelse om inte människan i den blev lämnad ensam, helt ensam. Hur stor hjälp skulle det inte vara för oss, ifall det på jorden skulle finnas ens en enda mänsklig varelse som skulle förstå vår nöd. Eller om Gud skulle gripa in i händelsernas gång så att vi skulle inse att han förstår...

I urkyrkan läste man ur Jobs bok under stilla veckan. Detta tyder på att de första kristna drog paralleller mellan Jobs lidanden och Jesu lidanden. Och sannerligen: När man läser Jobs bok går tankarna till honom som hela sitt liv gjorde enbart gott, men som blev *”föraktad och övergiven av alla, en plågad man, van vid sjukdom, en som man vänder sig bort ifrån. Han var föraktad, utan värde i våra ögon...”* (Jes 53:3).

Vägen från Österns mäktigaste mans palats till avstjälpningsplatsen var lång, men vägen från himlens tron till korset är ännu mycket längre! På palmsöndagen hyllades Jesus med hosiannarop som en konung, men fem dagar senare krävde samma folkhop att han skulle korsfästas. Också Jesus blev berövad sitt människovärde när han torterades, hånades, bespottades och korsfästes naken till påseende för alla.

Så måste Jesus ropa från korset: ”Min Gud, min Gud, varför har du övergivit mig?” (Matt 27:46). Den stora skillnaden mellan Job och Jesus är ändå att Job bara trodde att Gud hade övergivit honom - och hade fel - medan Jesus visste att han verkligen var under Guds vrede. Varför var han det? För att vi i vår motgång och nöd har brutit mot Gud. För att vi i vårt lidande inte har lovat Guds namn, utan snarare förbannat det...

FRÅGOR TILL KAPITEL 3

- Vad tycker du är det allra värsta i Jobs öde?
- Hur skulle du ha reagerat om du varit i Jobs kläder?
- Fundera för dig själv över följande: Vilken förlust har varit den allra svåraste i ditt liv? Ur vems hand tog den förlusten?
- Ur vems hand tycker du det är lättast att ta en förlust: ur Guds, ur djävulens eller ur ödets? Motivera ditt svar.
- Vad var det som fick Job att prisa Herrens namn också efter det att han förlorat sina barn.
- Vad anser du om påståendet att allt förvandlas till någonting gott om vi bara går med på att prisa Herrens namn för alla förluster?
- Vad tänker du om Jobs hustru och hennes reaktion på det som skedde?
- Vad allt innehåller vers 2:10? ”Vi tar emot det goda från Gud, skall vi då inte också ta emot det onda?”
- Varför är det ofta så att en olycka isolerar den lidande från hennes omgivning och gör henne impopulär?
- På vilket sätt kom den lidande Job att ge en förhandsbild av Jesus?
- Är du av annan åsikt om någonting i det här kapitlet än författaren till boken? Vilken fråga i så fall?
- Vad har speciellt rört ditt hjärta i det här kapitlet?

4. VÄNNERNA BLIR FIENDER

Kommer du ihåg hur du försökte berätta om din smärta för en vän - vad hände? Lyssnade han tills du berättat färdigt, eller avbröt han dig? Sade han något som han absolut inte borde ha sagt?

Försökte han trösta med tomma löften? Antydde han kanske att det här var precis vad man kunde vänta sig, så som du har skött dig? Eller tog han troslivet till hjälp och förkunnade att om bara din tro var tillräckligt stark så skulle du inte sörja dig till döds?

Alla dessa oförstående ord förmedlar bara ett budskap till den som lider: det är något fel med dig. **Du lider på fel sätt.** Och så lägger man ytterligare sten på bördan som redan är tung att bära.

Ofta – alldeles för ofta - lämnas den lidande människan helt ensam. Många tar långa omvägar runt henne, eftersom de inte vet vad de skall säga. Somliga rabblar upp tomma trösteord ("Du skall se att det ordnar sig...") och andra åter radar upp bibelord ("Herren hjälper nog..."). Många söker den skyldige. Det är bara få lidande människor som möter en medmänniska som förmår lyssna på hennes smärta från början till slut.

"För alla mina vänner är jag avskyvärd, de jag älskade har vänt mig ryggen" klagar Job i sin stora nöd (19:19**). Det allra bittraste är att bli övergiven av dem man mest väntat sig hjälp och förståelse av. Det gör lidandet ännu hundra gånger tyngre än det annars skulle ha varit. Vännerna vill egentligen sällan vara fördömande. De vill uppriktigt hjälpa. Men något går snett, då den lidande känner sig lämnad helt ensam, övergiven av både Gud och människor. Just det här måste nu också Job uppleva...

Vännerna kommer till (avstjälnings)platsen

Job har tre vänner: Elifas från Teman, Bildad från Shuach och Sofar från Naama. De här männen känner sig säkert privilegierade som får höra till Österns mäktigaste mans närmaste vänkrets. En dag får de höra den fruktansvärda nyheten:

Tre vänner till Job fick höra om alla olyckor som hade drabbat honom. Då kom de samman, var och en från sitt håll, för att gå och visa honom sin medkänsla och trösta honom. (2:11)

Job har kanske redan väntat att vännerna skall komma - väntat på dem som på soluppgången med förhoppningen att genom dem få åtminstone en liten smula tröst i sin smärta. Och verkligen, Elifas, Bildad och Sofar överger inte Job som alla andra har gjort. De är inte rädda för hans sjukdom, fastän han möjligen bär på smittsam spetälska. Men ingen av de tre vågar närma sig Job ensam, därför bestämmer de sig för att gå dit tillsammans. Deras motiv är klanderfritt: de vill beklaga Jobs öde tillsammans med honom.

De såg honom redan på avstånd men kände inte igen honom. Då grät de och klagade, de rev sönder sina mantlar och kastade upp jord över sina huvuden. Så satt de hos honom på marken i sju dagar och sju nätter. Ingen sade något till honom, ty de såg hur han led. (2:12-13)

Vännerna visar sitt deltagande också med sitt yttre. Att riva sönder sin mantel och strö jord på huvudet var den tidens tecken på sorg. Job kan med egna ögon se att vännerna av hela sitt hjärta deltar i hans lidande. Så sätter sig Elifas, Bildad och Sofar ned bredvid Job och sitter där en hel vecka utan att säga ett enda ord.

Om Jobs bok skulle ha slutat här, hade den slutat rätt väl under rådande förhållanden. Job skulle ha lovat Herrens namn och vännerna hade handlat som goda själavårdare. De skulle ha gråtit tillsammans och sedan tigit inför Jobs stora smärta - eftersom det ju inte finns några "rätta" ord i en sådan situation.

Tänk om Jobs bok verkligen skulle ha slutat här? Då skulle visserligen Bibeln beskriva ett ideal för den lidande människan och hennes själavårdare - men hur långt ifrån vår egen verklighet skulle det inte ha varit! Nej, i världen finns det bara få goda själavårdare och Jobs vänner hörde inte till dem – om än början var god.

Många kanske orkar gå med en lidande människa under den första veckan, så att säga ”fram till begravningen”. Men sedan då, när smärtan bara fortsätter? När lovprisningen inför Herren förvandlas till anklagelser? När såren inte visar några tecken på att läkas? När den lidande mal på om samma saker om och om igen? Då provas verkligen vänskaps- eller själavårdsförhållandet.

Vad händer när Job börjar tala?

Nu har det gått en vecka sedan vännerna satte sig ned bredvid Job på avstjälningsplatsen. Till slut öppnar Job munnen. Vad väntar sig vännerna att han skall säga? Skall han kanske fortsätta att prisa Gud? Eller bekänna sina synder som har orsakat honom dessa olyckor? Sådana ord skulle de tre männen ha tagit emot med tillfredsställelse. Men nu får de i stället uppleva sitt livs chock.

Job prisar nämligen inte längre Herrens namn. I stället förbannar han den dag han föddes, vilket i Mellanöstern innebär att man förbanna hela sitt liv. I stället för Guds ”Varde ljus!”, ropar Job: ”Varde mörker!” över sin egen födelsedag. Sedan följer en lång rad ”varför”. Varför måste man över huvud taget leva, varför födas till denna lidandets värld? Varför får man inte dö bort när smärtan blir övermäktig? Job önskar sig inte längre något annat än döden. Nej, han önskar en sak till, nämligen det omöjliga att han aldrig hade blivit född.

Det här blir för mycket för vännerna...

Den första som svarar Job är Elifas (kapitlen 4 och 5). Han känner det som sin plikt att kommentera Jobs desperata utgjutelser. I Elifas tal skymtar redan vännernas viktigaste argument. För det första: Var nu en god troende! Kom ihåg vad du själv undervisade andra, bil inte otålig och förfäras inte! Just i den här situationen borde din tro på Gud hålla dig uppe...

För det andra följer en beskrivning av hur det går för syndare och ogudaktiga: för dem går det illa. Karmas lag fungerar: vad människan sår, det får hon också skörda. (Alltså: Vilka slutsatser kan vi dra av det som hände dig, Job?) Och för det tredje frågan om rättfärdighet, som vi skall återkomma till i nästa kapitel

Elifas ser med andra ord ingenting annat än otro i Jobs ord. Därför ger han råd och förebrår sin lidande vän. Och så förvandlas försöket att trösta till en ordväxling som fortsätter i hela tre omgångar. Job klagas över sin lott i tio långa tal och vännerna svarar honom den ena efter den andra två eller tre gånger var.

Tio sätt att slå ned en lidande medmänniska

I Jobs bok har Gud gett oss ett varnande exempel på hur vi inte skall lyssna till en lidande medmänniska. Vännerna är prototyper av usla lyssnare. I psykologiskt avseende är Jobs bok årtusenden före sin tid. Jag har här sammanställt en lista på tio misstag som Jobs vänner gjorde i sina försök att lyssna på hans lidanden.

1. Brist på empati: oförmåga att leva sig in i en lidande människas situation. När vi lyssnar till en medmänniska måste vi för en stund sluta ögonen och föreställa oss hur vi själva skulle känna det efter att ha upplevt samma saker som hon. För sina inre ögon borde Jobs vänner med sina inre ögon ha sett sina egna barns ansikten och frågat sig själva: Hur skulle jag känna det om alla mina barn nu skulle ligga i graven? De borde ha sett på Jobs ömkansvärda gestalt och frågat sig: Skulle jag orka fortsätta att prisa Gud ifall jag var i sådant skick?

Men vännerna gör det inte. De gråter inte med den som gråter. Elifas har mage att vid Jobs barns gravar förkunna:

*Se, salig är den människa som Gud agar, förkasta inte den Allsmäktiges tuktan... (5:17-18**)*

Jag anser att det är brist på empati att tvinga en lidande människa att acceptera sitt lidande eller rent av tacka för det. Det är i detta skede omöjligt för Job att se att hans lott är en god lott.

Så svarar också Job besviket:

*Den förtvivalade borde röna godhet från sin vän, men man fruktar ej längre den Allsmäktige. Mina bröder är trolösa som bäckar, lika bäckarnas rännilar som snart sinar ut. (6:14-15**)*

2. Predikningar. En lidande människa orkar inte lyssna på långa tal. Hon måste själv få tala. Självvårdaren kan kanske föra fram ett litet bibelord och samtidigt be att det skulle nå fram. Längre tal tröttar bara ut den lidande och får henne att tänka: Den där predikanten förstår ändå inte hur jag känner det.

Vännernas tal var genomgående alldeles för långa predikningar.

3. Goda råd. Problemet för den som lider är i allmänhet inte att han inte skulle veta vad han borde göra, utan att han inte orkar göra någonting alls. Genom att ge råd åt den som inte orkar lyssna, irriterar vi honom bara. Den lidande tänker i sitt hjärta: Det är lätt för dig att dela ut visdomar, du som inte själv har behövt gå igenom en sådan här olycka. Råden kan i och för sig vara helt riktiga, men är sagda vid fel tidpunkt och fel plats.

*Sök nu förlikning och frid med Gud, så skall lycka komma på din lott. Tag emot undervisning av hans mun, bevara hans ord i ditt hjärta. Om du omvänder dig till den Allsmäktige blir du upprättad. (22:21-23**)*

4. Tom tröst. ”Efter den mörkaste natt följer alltid en ny morgon!” ”Du skall se att det blir bra!” ”Visst blir du frisk igen!” Dyliga tröstens ord formligen haglar över den lidande. (Trösten från Guds ord är en helt annan sak - den är inte grundlös eller tom. Men en sådan tröst förmår vännerna inte ge Job.)

*Om du rätt bereder ditt hjärta och sträcker ut dina händer till honom... då skall du lyfta upp ditt ansikte utan skam... du skall glömma ditt elände, minnas det likt bortrunnet vatten. Ditt liv skall stråla klarare än middagsljuset... många skall söka vinna din gunst. (Sofar, 11:13-19**)*

Sofar - hur kan en människa glömma lidandet som berövat henne hälsan och alla barnen? Så kan du tala bara för att du har kvar din egen hälsa och dina barn. Inte heller Job blir glad över Sofars grundlösa ”tröst” utan känner sig tvärtom bemött med nedsättande förakt.

En olycksdrabbad är värd förakt, så tycker den trygge, de som snavar får skylla sig själva. (12:5)

5. Beskyllningar, varningar, hot. När tiden går utan att den lidande tycks ”rycka upp sig”, börjar omgivningen förebrå och varna honom - för hans eget bästa, som man i allmänhet tror.

*Men nu när du själv drabbas orkar du inte, när det träffar dig själv blir du rädd. (4:5)
Ropa bara! Finns det någon som svarar?... Grämlse tar livet av dåren, förbittring dräper den oförnuftige. (5:1-2)*

Stackars Job försöker försvara sig:

Om blott mina kval kunde vägas... De skulle väga tyngre än havets sand, därför är mina ord bittra... Tänker ni klandra vad jag har sagt, göra den förtvivalades ord till intet? (6:2-3, 26)

6. Att söka den skyldige. Djupt inom oss alla finns lusten att finna den som är skyldig till lidandet. Någon annan än vi själva! Vem har syndat, eftersom han föddes blind, frågade lärjungarna av Jesus (Joh 9:2). Vems är felet att familjens barn blev lämnade vind för våg, att makarna skilde sig, eller att arbetsplatsen gick förlorad...? Någon måste ju vara skyldig till allt detta!

Job förstår mycket väl att vännerna anser honom själv skyldig till olyckorna och det känns oerhört tungt.

*Men ni säger: "Hur skall vi förfölja honom?" Roten till olyckan har ni ju funnit hos mig... vrede hör till synder som straffas med svärd. (19:28-29**)*

Genom att söka en skyldig försöker vi på sätt och vis skydda vårt eget liv: eftersom jag inte har gjort mig skyldig till samma fel som han, kan en sådan olycka inte drabba mig. Det tragiska i alltsammans är ändå, enligt Jobs bok, att den bästa av människor kan råka ut för de allra värsta av katastrofer. Elifas, Bildad och Sofar besparades endast för att de inte var lika fromma som Job och Satan därför inte kom att fästa blicken på dem!

Under den första rondan är vännernas anklagelser bara antydningar. Senare anklagar de Job rakt i ansiktet för att ha fel. Bildad drar sig inte ens för att hänvisa till synder begångna av Jobs döda barn: "Om dina barn har syndat mot honom, då ger han dem i deras synders våld" (8:4**).

Job hade litat på offrets makt när det gällde hans barn - att offerdjurens blod hade gett dem förlåtelse (1:5). Nu håller vännerna på att beröva honom denna tro, denna sista tröst...

7. Själavårdaren blir sårad.

*Mina tankar tvingar mig att svara, jag är så upprörd. Kränkande tillrättavisning måste jag höra, men mitt förstånds ande ger mig svar. (20:2-3**)*

Så här säger Sofar, och visar därmed vilken omogen själavårdare han är. Den som har upplevt en katastrof måste öppet få ropa ut sin bitterhet utan att man blir arg på honom för det.

8. Själavårdaren lägger på munkavel. Elifas, Bildad och Sofar ser det som sin plikt att försvara Gud mot Jobs ursinniga anklagelser. Därför upprepar de gång på gång - den helt riktiga - läran att Gud inte handlar orätt mot någon.

Job är av annan åsikt och säger högt vad han tänker. I det här skedet försöker vännerna lägga munkavel på honom. De tycker att det är bättre att behålla sådana åsikter för sig själv - och förneka att de existerar - än att högt och ljudligt revoltera mot Gud. Annars faller hela den moraliska världsordningen sönder!

Hur kan en vis tala så i vädret och fylla lungorna med vind, försvara sig med gagnlöst prat, med ord som är till ingen nytta? Du undergräver gudsfruktan, du fördärvar fromheten. (Elifas, 15:2-4)

Kanske vännerna tycker att de måste täppa till munnen på Job också för att inte Gud skall se på dem som medbrottslingar.

9. Lyssna du på mig -inställningen. Vännerna låter förstå att de nog känner Jobs prövningar bättre än han själv. De har undersökt sakerna, de är skolmästare, de känner lidandets orsaker! Därför skulle Job göra klokt i att lyssna på dem.

Vad vet du som inte vi vet, har du någon insikt som vi inte har? Här finns gamla och grånade män, ännu äldre än din far... Jag vill säga dig något, lyssna på mig, vad jag har sett vill jag yppa, det som visa män kan berätta. (15:9-10 och 17-18)

O du, Elifas, ser du inte att det finns något som Job känner **mycket** bättre än du, och det är lidandet! Du borde tåga och lyssna på vad han har att säga, inte tvinga honom att lyssna på dig.

Job svarar förargad:

Sådant har jag hört så det räcker, eländiga tröstare är vad ni är. Har du slutat prata i vädret, eller har du mer på hjärtat? Jag skulle också kunna tala som ni, om ni vore i mitt ställe, hålla långa utläggningar och skaka på huvudet (16:2-4).

10. Direkta lögnen. I början såg vi att Job under hela sitt liv hade hjälpt de fattiga. Nu börjar emellertid vännerna anklaga honom för fruktansvärda försummelse. De har inga andra bevis för sina anklagelser än den fasta tron att Gud inte skulle kunna behandla Job så illa ifall denne inte var skyldig till någonting.

Nej, det är för att din ondska är så stor, dina synder utan ände. Orättmätigt tog du pant av dina bröder... Aldrig gav du den törstande vatten, den hungrige nekade du bröd... Därför omges du nu av fällor, drabbas av plötslig skräck. (22:5-10)

Summa summarum: Job blir inte hörd

Job upplever att vännerna varken orkar eller vill höra på hans uttjuterier och anklagelser. Mitt i sin smärta blir han rent av tvungen att tigga om medkänsla av dem, utan att ändå få det.

Skona mig, skona mig, ni som är mina vänner, ty Guds hand har slagit mig. Varför förföljer ni mig, ni liksom Gud? (19:21-22)

Lyssna nu på vad jag säger, unna mig den trösten. Ha tålmod medan jag talar... nog har jag skäl att vara otålig. Se på mig, ni kommer att förfäras. (21:2-5)

”O att det fanns någon som hörde mig!” utropar stackars Job bland det sista han säger (31:35). Kanske också du, kära läsare, vet vad han talar om. Också jag vet det, mer än väl...

Har ändå någon av oss mage att anklaga dessa tre visa män för deras usla lyssnarförmåga? Vi har var och en någon gång upplevt hur hemskt det känns när vännerna inte förstår - men har vi för vår del varit förstående vänner?

Hur tröstar du en döende människa? Eller någon som har hamnat i fängelse eller på mentalsjukhus? Eller blivit övergiven? Hur tröstar du en dement eller en HIV-smittad? Eller en som förlorat en nära anhörig? Eller blivit arbetslös? Klarar du ett sådant eldprov bättre än Elifas, Bildad och Sofar? De här tre kom trots allt till sin lidande vän - du har väl inte gjort den absolut sista undanmanövern och hållit dig på betryggande avstånd från din vän?

Ett lyssnande öra är en sällsynthet i dagens värld. Om du vill ge en annan människa en stor gåva, lyssna på henne. Gör inget annat, tänk inte på något annat, sätt dig ned och lyssna på vad hon har att säga. Lyssna alldeles speciellt till **känslorna**. De kanske inte uttalas högt, men är trots det nyckeln till att den som talar skall känna sig förstådd: ”Den här människa förstår hur jag då **kände** det!”

Vänner som härlighetsteologer

Jobs vänner är för oss varnande exempel både som själavårdare och som teologer. (Kanske är det så att det här handlar om orsak och verkan: orätt lära ger alltid orätt själavård!) Irrläran som bär

namnet härlighetsteologi är en del av vår arvsynd. Termen – theologia gloriae – hör ursprungligen hemma hos Luther och innebär att man tror att Gud visar sig för oss människor sådan han är: i makt och härlighet. Härlighetsteologin tror att Gud alltid är sådan som han ter sig och känns för oss. Om han ser arg ut, är han arg och om han känns kärleksfull, så är han kärleksfull. Bönesvaret är exakt sådant som vi bad om och Guds hjälp är just den hjälp vi spontant anser oss behöva. Härlighetsteologi förstår alltså inte Guds och hans rikets fördolda natur.

Jobs bok visar att härlighetsteologin är en irrlära. Jobs Gud är en fördold Gud. Ingen på jorden kan nämligen se in i himlen och känner alltså inte den verkliga orsaken till Jobs olyckor. Vännerna kan inte ana att katastroferna i Jobs liv ingalunda är bevis på Guds vrede, utan på hans kärlek.

Korsets teologi - motsatsen till härlighetsteologin - lär att Gud oftast döljer både sitt ansikte och sina handlingsmönster för sina egna. När Gud vill föra oss till himlen, så för han oss till helvetet, har Luther sagt. Just så gick det för Job - men hans vänner tolkade situationen orätt till följd av sin irrlära. I Jobs lidande såg de inte Guds kärlek, utan hans vrede. De tröstade inte Job med att säga: Gud har inte övergivit dig...

Elifas påstår till exempel, att en oskyldig ännu aldrig har gått under (4:7). Han räknar upp en lång rad lidanden som en god troende aldrig behöver uppleva (5:19-26). I själva verket har Jobs tidigare levnad varit exakt som denna beskrivning: ingen hunger, inget svärd, inga smädelser, inga vilddjur, inga steniga åkrar, frid i huset, ingenting fattas, skörden växer, barnen växer, graven väntar en först när man är mätt på livet.

Listan är som ett citat av en härlighetsteolog. Gud börjar för Job se ut som en fiende just därför att ingen förkunnar för honom det sanna evangeliet, nådens evangelium. Så kan det gå för många också i våra dagar. Om man förkunnar att Gud vill bota alla våra sjukdomar, hela alla våra neuroser och reparera alla brustna människorelationer redan här i tiden, blir resultatet att många börjar misströsta: Varför gör han det då inte med mig? Älskar han då inte mig? Det räcker inte att man säger (som jag hörde sägas på ett möte där människor vid förbön föll till golvet): ”Vi vet inte varför Gud inte helar alla.” Till det skulle jag ha lust att säga: ifall ni inte vet **det**, varför blev ni då över huvud taget Guds ords förkunnare?

Det är alltså till stor del Elifas, Bildads och Sofars teologi som är orsaken till att Jobs ursprungliga tro vacklar. (Den fanns ju i dessa ord: ”Lovat vare Herrens namn!” och ”skall vi då inte också ta emot det onda”) I stället för att Job skulle ha styrkts i denna sin tro, ifrågasattes den.

Genom vännernas mun talar ingen mindre än Satans röst till Job. Satans namn nämns inte i Jobs bok efter de två första kapitlen, men hans verksamhet fortsätter med oförminskad styrka. Anklagaren har nu tre språkrör framför Job där på avstjälpningsplatsen! Satan vill få Job att överge sin tro på Guds kärlek - och han utnyttjar **troende människors predikningar!** Hur mycket dylikt har inte hänt genom kyrkans historia, och händer fortfarande varje dag!

Vad borde då vännerna ha sagt åt Job? Kanske det här: Olyckorna är inte ditt fel, min vän Job. Håll bara fast vid den rättfärdighet som Gud förkunnade för dig på himlens torg. Tro att offren du förrättade är nog för dina barns frälsning. Och tro också att Gud själv sitter här bredvid dig på denna avskrädeshög!

Jesu vänner och vännen Jesus

Jesus hade alltid tid att lyssna på dem som led. Han ville till exempel lyssna på Emmausvandrarnas passionsberättelse, fastän han själv kände den mycket bättre än de. Men det var också något annat som han visste, nämligen att dessa män inte ännu kunde lyssna till hans bibelförklaringar. De måste först få lätta sina hjärtan och berätta om sin besvikelse och sorg för någon (Luk 24).

Jesus lyssnade också från början till slut på kvinnan med blödningar när hon berättade om sitt lidande, fastän Jairos gick bredvid och skyndade på honom för att komma hem till den dödssjuka dottern (Mark 5). Jesus hade alltid tid för människan. Om vi predikanter inte har tid, är det onödigt

för oss att hoppas på att lidande människor skulle orka lyssna på oss. Nej, vi måste **först** lyssna på dem.

Jesus vet också av egen erfarenhet, vad det är att bli övergiven av sina närmaste. Inte förstod hans vänner honom bättre än Jobs vänner förstod Job. I Getsemane hade också Jesus vid sin sida sina tre närmaste lärjungar - men de bara sov och lät Frälsaren ensam kämpa tills han svettades blod. Sedan flydde de. Judas och Petrus svek och de andra lärjungarnas rädsla kändes säkert smärtsamt för Jesus. I Psaltaren, Jesu bönbok, beskrivs hans besvikelse så här:

Också min vän som jag litade på och som delade mitt bröd, han trampar på mig. (Ps 41:10)

Om jag smädades av en fiende, då kunde jag bära det... men du är ju min like, min vän och min förtroene. (Ps 55:13-14)

Du har drivit vän och frände långt bort ifrån mig; i mina förtrognas ställe har jag nu mörker. (Ps 88:19)*

Och just till dessa lärjungar hade Jesus ändå sagt den sista kvällen: ”Ingen har större kärlek än den som ger sitt liv för sina vänner... Jag kallar er inte längre tjänare... Jag kallar er vänner” (Joh 15:13-15). Jesus visste hela tiden vad lärjungarna skulle komma att göra honom, och ändå godkände han dem som sina vänner.

Så mycket älskade Jesus dem - och oss - att han i stället för oss gick med på att förlora Guds vänskap. Jesus blev till slut så ensam att ingen av oss någonsin har upplevt en sådan ensamhet - inte ens Job. Jesus blev övergiven av Gud.

Om du inte har någon annan vän som förstår dig i din smärta, så har du ändå Jesus. Han viker inte från din sida, han lyssnar på din sorg och smärta ända till slutet.

Senare kommer vi att få se att just vännernas oförmåga att lyssna lärde Job att ty sig till Guds lyssnande öra.

FRÅGOR TILL KAPITEL 4

- Vad anser du om Elifa, Bildad och Sofar?
- Jämför de här tre med dina egna vänner. Vilka gemensamma drag har de? Vilka drag är olika?
- Vad betyder uttrycket om Jobs vänner att de var ”hedersteologer”?
- I kapitlet beskrivs de tio vanligaste sätten att knäcka en människa som redan lider. Vilka av dem tycker du är de vanligaste i vår tid?
- Vilket sätt (av de tio) tar du vanligen till själv?
- Var kan en lidande människa i dag hitta ett hörande öra och förstående hjärta?
- Hur skulle vi kunna bli bättre på att lyssna till andra?
- Vad kan vi lära oss av Jesu sätt att lyssna till andra?
- Är du av annan åsikt om någonting i det här kapitlet än författaren till boken? Vilken fråga i så fall?
- Vad har speciellt rört ditt hjärta i det här kapitlet?
-

5. GUD PÅ DE ANKLAGADES BÄNK

Kampen om rättfärdighet

Ett viktigt tema i Jobs bok är frågan: Kan människan vara rättfärdig inför Gud? Job påstår att det är möjligt, vännerna säger att det inte går. Småningom kommer det fram att vännerna inte ens tycker att man behöver vara **helt rättfärdig** för att duga inför Gud. Det är nog, om man i det stora

hela är en respektabel människa - som de själva. Vännerna sänker med andra ord lagens ribba så lågt att alla ”ordentliga” människor kan komma över den. Job däremot talar alltid om en **fullständig** rättfärdighet.

Sedan delar Jobs vänner in mänskligheten i två stora grupper: fromma och ogudaktiga. Så beskriver de mångordigt om och om igen den senare gruppens olyckor. De anser alltså att man av en människas lycka eller olycka kan dra slutsatser om hennes rättfärdighet. Beskrivningen av de ogudaktiga finns i praktiskt taget varje tal (5:12-15; 8:13-19; 11:20; 15:20-35; 18:5-21; 20:4-29; 22:15-20). I sitt sista tal vågar Elifas slutligen säga högt det som han hela tiden har tänkt: När han beskrev de ogudaktiga var det samtidigt bilden av Job han målade upp (22:15).

Tydligt ifrågasätter inte Job själv sin rättfärdighet innan hans vänner börjar antyda att olyckorna är en följd av hans synder. Det är Elifas som inleder diskussionen om rättfärdighet:

”Kan en människa ha rätt mot Gud, kan en man vara ren inför sin skapare?” Nej, inte ens sina tjänare litar han på, även hos änglarna ser han brister, än mer då hos dem som bor i hyddor av ler... (4:17-19)

Det här argumentet har han - överraskande nog – fått av en vålnad. Elifas berättar att han fått det genom en nattlig syn. I sitt andra tal återgår Elifas till samma syn och citerar vålnadens ord en gång till (15:14-16). Slutligen hänvisar också Bildad till denna vålnads uppenbarelse (25:4-6). I själva verket avslutas vännernas sista tal just med detta påstående: människan, den masken, kan inte vara ren inför Gud.

Vid första anblicken verkar det som om vännerna skulle ha rätt och Job fel. Så har vi blivit lärda redan i skriftskolan; ingen är rättfärdig inför Gud. Jobs situation blir emellertid komplicerad eftersom Gud på himlens torg hade förklarat honom rättfärdig. Job håller så stenhårt fast vid sin rättfärdighet att det verkar som om han på något sätt skulle känna till innehållet i Guds ord. Kanske förlitar han sig på ett löfte från Gud. I varje fall hänvisar han vid ett tillfälle till något som den Helige Guden talat.

O att Gud gick med på att krossa mig... Det skall ändå vara min tröst... att jag aldrig har dolt den Heliges ord. (6:9-10)

Låt oss föreställa oss att Job skulle ha givit efter för sina vänner och suckat: ”Nåväl, jag är väl då inte rättfärdig, eftersom allt detta drabbade mig.” Just detta skulle ha varit att förneka Guds ord. Då skulle han ha gjort om intet Guds ord på himlens torg.

Men Job ger inte efter, utan kämpar för sin rättfärdighet intill det bittra slutet. I sitt sista tal försäkrar han:

Till min död vidhåller jag min oskuld. Jag står fast vid min rättfärdighet och vägrar ge upp den, jag har ingenting att förebrå mig. (27:5-6)

Job jämför sin rättfärdighet med en mantel, som senare blir den kanske vanligaste symbolen för rättfärdighet i Bibeln.

I rättfärdighet klädde jag mig, och den var såsom min klädnad; rättvisa bar jag såsom mantel och huvudbindel. (29:14)*

Det märkliga och förunderliga i det hela är ändå att när Job hävdar att han är rättfärdig medger han samtidigt att han har syndat.

Varför förlåter du inte min synd, utplånar min skuld? (7:21)

...eftersom du dömt mig till detta bittra öde och låter mig plikta för ungdomssynder. (13:26)

Job förstår också att hans synd på något sätt måste döljas för Guds ögon:

Ack, att du ville gömma mig i dödsriket... till dess din vrede hade upphört... du skulle då räkna mina steg, du skulle ej akta på min synd. I en förseglad pung låge då min överträdelse, och du överskyldde min missgärning. (14:13-17)*

Tydligen förstår Job även något om arvsynden: ”Som om en oren kunde bli ren!” (14:4).

Hur kan man förklara denna motsägelse: å ena sidan håller han fast vid sin rättfärdighet och å andra sidan medger han att han syndat? Enligt min mening är det möjligt endast genom att Job tror på den tillräknade rättfärdigheten. Redan Jobs bok, som hör till Bibelns äldsta, talar alltså kanske om en sådan rättfärdighet som tillräknas en förlåten syndare genom tro.

Jag tänker så här om saken: i och med att Job trodde på offer, så trodde han också på syndernas förlåtelse. Han visste att han var en syndig människa, men hade framtill nu trots på syndernas förlåtelse för sina onda gärningar. Tron på offer innebar samtidigt en tro på att en oskyldig lider i den skyldiges ställe och bär hans synder. När vännerna nu förklarade att Job själv var orsaken till sina olyckor, måste han plötsligt tvivla på Guds trovärdighet. **Vad är det för en Gud som straffar människan för synder som han redan har förlåtit?** Den rättfärdiggörelse genom tro, som Job hade litat på kom i gungning. För Job började det se ut som om Gud inte höll ord.

Om jag tänkte: ”Nu glömmet jag min sorg, jag ändrar uppsyn och ser glad ut”, skulle jag ändå frukta allt jag måste lida. Jag vet att du aldrig frikänner mig. När jag ändå förklaras skyldig, vad tjänar det till att jag anstränger mig? (9:27-29)

Kära läsare, hur skulle det kännas, om dina trossyskon på grund av ditt lidande skulle ifrågasätta den rättfärdighet som Gud har lovat dig i sitt ord och i sakramenten? Det är en stor konst att hålla fast vid sin rättfärdighet mitt i lidandet och - trots allt - tro att Gud inte straffar sina barn för de synder som han redan har straffat ställföreträdaren (Jesus på korset) för. Du får alltså likt Job hålla fast vid din rättfärdighet, till och med fastän ditt lidande mänskligt sett skulle vara ditt eget fel...

Jobs bok – ett rättegångsprotokoll

Få av oss märker vid första genomläsningen att Jobs bok är som ett rättegångsprotokoll. Domaren är Gud, åklagaren är Satan, efter det andra kapitlet dock genom de tre vännernas mun. Hela Bibeln ser på Gudsrelationen som på ett rättsförhållande. Ordet ”rättfärdig” är en juridisk term som betyder det samma som ”oskyldig”. Här handlar det om en mycket viktig sak, som i våra dagar håller på att fördunklas, även bland de troende: Gud verkar alltid i enlighet med sitt eget väsen (sin helighet, sin lag). Han förklarar inte den skyldige oskyldig av ren och skär ”snällhet”. Gud är den helige Domaren som redan för sitt väsens skull måste låta varje synd få sitt rättmätiga straff. Och det vet Job. Vi kommer ihåg att när Job räknade upp sina tio bud så fogade han även ett straff till varje överträdelse.

Nu går det ändå så att Job besluter sig för att byta roll och dra Gud inför rätta. Eller borde vi säga: Job vill få ner Domaren från sitt himmelska torg till jorden för att stå till svars för sina handlingar. Den första som föreslår att man kunde vädja till Guds domstol är Elifas: ”Själv skulle jag vända mig till Gud, för Gud skulle jag lägga fram min sak” (5:8). Näst är det Bildad som för saken på tal: ”Skulle väl Gud kunna kränka rätten? Kan den Allsmäktige kränka rättfärdigheten?” (8:3*).

I sitt tredje tal börjar Job allvarligt fundera över möjligheten till en rättegång. Kunde man verkligen inte få Gud till svars för sina handlingar – ens för att svara på frågan om varför allt detta

skulle ske just honom, Job. För vilka synder straffas han så fruktansvärt hårt? Men nej, Job vet, att de två – Gud och han – inte är jämbördiga rättegångsparter. Ingen förmår något mot Gud, fastän han (Gud) till och med skulle ha fel.

En människa kan inte få rätt mot Gud. Om han behagar föra talan mot henne kan hon inte svara ens en gång på tusen. (9:2-3)

Hur skulle då jag våga svara honom, finna ord att bemöta honom med? Även om jag har rätt kan jag inte svara, jag måste tigga min motpart om nåd. Även om han skulle svara när jag ropar tror jag inte att han skulle lyssna på mig... gäller det rätt – vem ställer honom till svars? (9:14-19)

Och så fortsätter kampen om rättfärdigheten. Vännerna anklagar Job, lidandet anklagar honom, sjukdomen anklagar honom, också Gud tycks anklaga honom. I detta skede ber stackars Job hjärtskärande till Gud:

Jag säger till Gud: Döm mig inte skyldig, låt mig veta varför du söker sak med mig. Vad har du för glädje av att förtrycka, att förkasta den du själv har skapat... du söker fel hos mig, letar efter mina synder, fastän du vet att jag är oskyldig? Det finns ingen räddning undan dig. (10:2-7)

Om jag är skyldig – ve mig! Och är jag oskyldig går jag ändå inte fri utan mättas av skam och elände... Du skaffar ständigt nya vittnen mot mig och eggas upp dig mot mig mer och mer. (10:15-17)

Vännerna dömer i alla fall inte rättvist, det vet Job på rak arm. Hans enda hopp är Gud, till och med en sådan Gud, vars handlingssätt han inte längre kan förstå.

*Men jag vill tala till den Allsmäktige, jag önskar försvara mig mot Gud. Ni däremot spinner ihop lögn, ni är alla värdelösa läkare... är det Guds sak ni försvarar? ... Se, han må döda mig, jag väntar inget annat. Då får jag försvara min vandel inför hans ansikte... Se, jag lägger fram min sak, jag vet att jag har rätt. (13:3-18**)*

Vers 15 i senaste citat kan översättas på två sätt: ”Fastän han skulle döda mig, sätter jag ändå mitt hopp till honom” och: ”Jag har inget hopp – han dödar mig ändå”. Dessa ord visar vilken stor risk Job anser att en rättegång mot Gud skulle vara. Han är rädd för sitt liv och hoppas samtidigt på hjälp – av samma Gud.

Kan det finnas en större tro än den som säger: Fastän du, Gud, skulle döda mig, sätter jag ändå mitt hopp till dig!

Job saknar en försvarsadvokat

Är det då konstigt att Job i detta sammanhang börjar sakna en försvarsadvokat? Han ser att han behöver en skiljeman som skulle försvara honom mot vännernas orättvisa beskyllningar och skulle avgöra rättegången mellan honom och Gud. Först känns tanken på en skiljeman omöjlig, **eftersom Gud inte är en människa.**

Inte kan en människa som jag svara honom, så att vi båda kunde mötas i rätten. Om ändå en medlare fanns mellan oss, som vi båda måste böja oss för! Om han ändå slutade slå mig, så att skräcken för honom släppte, då skulle jag tala utan att frukta honom. Nu kan jag det inte. (9:32-35)

Tanken mognar hos Job. Han hade själv fungerat som medlare mellan Gud och sina egna barn – därför vet han vad en medlare behövs till. Och nu vaknar hoppet i Jobs hjärta: om denna försvarsadvokat kunde vara en människa som han själv, och kunde föra en människas talan inför Gud.

Må han försvara en dödlig inför Gud, så som en människa försvarar en annan. (16:21)

Ifall man läser de ord Job sade i verserna före det citerade stället och även i 1917 års översättning, får man en bild av att medlaren också borde vara Gud, som ensam kunde ställa sig upp mot Gud i himlen:

Ja, i himlen har jag mitt vittne, i höjden min förespråkare. (16:19)

Mina vänner har mig nu till sitt åtlöje, därför skådar mitt öga med tårar till Gud. Ja, må han här skaffa rätt åt en man mot Gud. (16:20-21)*

Jobs behov av en försvarsadvokat är i själva verket behovet av en gudamänniska, med andra ord en Messias. Hans ord är inte slumpmässiga – det är den Helige Ande som lagt dem i hans mun. ”Något av det mest överraskande i Jobs bok är att allt medan Jobs bittra klagan växer, växer även några av Gamla Testamentets klaraste förutsägelser om Messias fram. De uttryckligen **växer** fram, de finns inte bara plötsligt där helt färdiga. I själva verket börjar utvecklingen ur ren förtvivlan, men där ställer Job en fråga, som i all sin hopplöshet vittnar om hur mycket mera Job förstår av Guds väsen och frälsningsplan än många färdiga spekulationer.” (L.Andersen: *Jobs Bog*).

Gud – en orättvis domare

Luther anser att grundtanken med Jobs bok är att Gud ibland i sina troendes ögon kan liknas vid en tyrann. Också Jesus berättade en liknelse där han jämför Gud med en orättvis domare (Luk 18:1-8). Jag tycker att det är trösterikt att han gjorde det; han visade att han förstår hur vi känner det mitt i vårt lidande.

Ibland döljer Gud sitt ansikte för sina egna så grundligt att han i deras ögon verkligen mera liknar Satan än kärlekens Gud. Även C.S. Lewis blev på gamla dagar tvungen att kämpa för sin Gudsbild – han var nära att kalla Gud ”den kosmiska sadisten” när han såg hur hans cancersjuka döende hustru led. Också Job beskriver Herren som en inkvisitor som genom tortyr tvingar fram vilken bekännelse som helst.

Han krossar mig med sin storm och ger mig utan orsak slag på slag. Han låter mig inte dra efter andan men mättar mig med bitter plåga... Även om jag har rätt dömer mig min egen mun, är jag oskyldig fäller den mig. Jag är oskyldig! ... Oskyldig och skyldig, han förgör dem båda. När olyckan plötsligt dödar hånlar han åt de oskyldigas undergång. Världen är utlämnad åt en brottsling, han gör dess domare blinda. Vem om inte han? (9:17-24)

Här måste Guds barn fråga: Gud, är du en sadist? Njuter du av att se människor lida? Eller är du bara likgiltig när dina barn lider? Var finns du när jag har så ont? Jobs uppror är skrivet i Bibeln för oss, för att vi inte skall överge vårt hopp, när vi mitt i vår egen smärta ser samma uppror stiga upp i vårt inre.

Småningom börjar Job se sig omkring och förstå att han inte är den enda som lider. Änkor och föräldralösa lider, förtryckta lider. Job börjar betvivla att Gud ens klarar av att rättvist härskas över världen. Om han godtyckligt dömer en enskild människa, är han kanske också godtycklig som världshärskare (kapitel 24).

Det fungerar inte alls här på jorden så som Job alltid tidigare har trott, att det går väl för de goda och illa för de onda. Ofta går det helt tvärtom! De ogudaktiga får göra ont i allsköns ro; de tar den föräldralösas enda åsna, och Gud gör ingenting.

... De är som vildåsnor i öknen, dit går de, där får de slita, de söker föda i ödemarken, mat åt sina barn... De ligger nakna om natten... de trycker sig mot klippan för att få skydd. Den faderlöse rycker man från bröstet... Från staden hörs döendes jämmer, sårade ropar i ångest. Gud hör inte deras bön. (24:3-12)

I skrivande stund dör det tiotals tusen barn i Nord-Korea. På tre år har de inte fått äta sig mätta en enda gång. Var det inte Gud själv som först tillät översvämningar och sedan torka komma och förstöra tre skördar i rad...? Är det barnens fel att landets regering använder pengarna till kapprustning i stället för till att förbättra förhållandena för jordbruket? Oskyldiga får lida och var finns en rättfärdig Gud?

Jobs ögon har plötsligt öppnats för sanningen att de ogudaktiga ofta har framgång medan det går illa för de fromma. Därför känns det överraskande att han i kapitel 27 presenterar en likadan beskrivning av de ogudaktigas lott som vännerna redan många gånger har gjort: För den ogudaktiga går det illa under detta livet. Den här motsättningen har man försökt förklara på två sätt: För det första, att slutet av kapitel 27 skulle vara det av Sofars tal som fattas. (Han har nämligen endast två tal i Jobs bok, medan de övriga vännerna har tre.) Eller så beskriver Job här hur han önskar att vännerna, som förvandlats till fiender, skulle straffas av Gud: ”Må min fiende stå som den skyldige, min motståndare röna syndarens öde!” (27:7).

Rättegången fortsätter

Genom Jobs långa tal går som en röd tråd hoppet att Gud ville gå med på en ärlig rättegång med sin tjänare. Hopp och förtvivlan växlar i hans hjärta med tanke på vilket resultatet skulle bli vid ett sådant ting.

Om jag visste var jag kunde finna honom! Då skulle jag gå till hans domstol, jag skulle lägga fram min sak för honom och rada upp mina argument. Jag skulle få höra vad han svarar, få veta vad han har att säga mig. Skulle han visa sig maktfullkomlig? Nej, han om någon skulle lyssna på mig. Då skulle hans motpart stå där rentvådd, jag skulle bli frikänd för alltid av min domare. (23:3-7)

Det sista av Jobs tal är hans stora försvarstal. Där går han igenom både sina gärningar och sina moraliska principer. (Dessa behandlade vi närmare i början av boken.) Vid det här laget har Jobs vänner redan tystnat – de har ingenting mera att säga. De har under rättegången fungerat som språkrör för Satan, åklagaren. Nu säger Job nästan det samma som Jesus sade en gång: ”Kan någon av er bevisa att jag har syndat?” (Joh 8:46). Job inleder sitt tal med att svära en ed, precis som man gör vid en rättegång.

*Så sant Gud lever, han som har undanhållit mig min rätt, han, den Allsmäktige, som har förbittrat min själ: Så länge min ande är i mig... skall mina läppar ej tala orättfärdighet... Aldrig kommer jag att ge er rätt, till min död vidhåller jag min oskuld. Jag håller fast vid min rättfärdighet och släpper den inte. Mitt hjärta förebrår mig inte för någon av mina dagar. (27:2-6**)*

Övertygad om att Domaren inte skall finna honom skyldig till något brott vänder sig Job efter avslutat tal med några slutord till Domaren.

*Se, här är min underskrift. Den Allsmäktige må svara mig. Låt mig se min motparts anklagelseskrift! Sannerligen, jag skulle bära den på min skuldra, jag skulle fästa den på mig som en krona. (31:35-36**)*

Av allt detta ser vi att rättfärdigheten för Job gäller liv och död. Är det så för oss? Är vi beredda att kämpa för den rätta rättfärdighetsläran som Job gjorde, både i vårt eget samvete och på den kyrkliga arenan? Inför smärta och död får vi ingen hjälp, om vi inte kan förtrösta på läran om rättfärdiggörelse genom tro för Jesu skull.

Gud på de anklagades bänk

Job vet inte hur bokstavligen hans förhoppning en gång skulle komma att fullbordas: Gud skulle verkligen ställas på de anklagades bänk. En dag skulle Gud bli tvungen att svara för sina gärningar inför två olika domare: en jordisk och en himmelsk. Anklagelseskriften skulle svepas som en mantel kring hans skuldror, medan han blev hånad som en låtsaskung och den skulle också viras som en törnekrans runt hans huvud. Vad skulle det då stå skrivet i denna anklagelseskrift: Jobs synder och våra synder.

När Pilatus förkunnade dödsdomen över Jesus var han en orättvis domare. Men när Gud i himlen samtidigt förkunnade dödsdomen för sin Son, skedde lag och rätt: han fick vad våra synder hade förtjänat. Jesus underkastade sig allt detta för att bli vår Försvarsadvokat inför Fadern.

I Jesajas bok kallar Gud oss alla till rättgång. Vid det tinget inbärgas skörden av Jesu dödsdom: ”Kom, låt oss gå till rätta med varandra, säger Herren. Om edra synder än är blodröda, så kan de bli snövita, och om de är röda som scharlakan, så kan de bli såsom vit ull.” (Jes 1:18*).

Vi återkommer senare till hur rättgången i Jobs bok slutar.

FRÅGOR TILL KAPITEL 5

Observera att ordet ”rättfärdig” betyder det samma som ”en människa som duger inför Gud.” ”En människa som kommer till himlen.”

- Vad händer om en lidande människa inte vet om hon är rättfärdig inför Gud eller inte?
- Hur kan minnen om hennes egna synder påverka en lidande människa?
- På vilka olika sätt kan en lidande människa kväva sin egen skuld känsla?
- Vilka argument använde Jobs vänner de hävdade att han inte kunde vara rättfärdig?
- På vilka grunder kan Job se sig som rättfärdig?
- Vad betyder uttrycket ”rättfärdig genom tro”?
- Hur kom det sig att Job gick till rätta med Gud?
- Vad nytt lärde sig Job om Messias i sin rättgång mot Gud?
- Har du någon gång ansett Gud vara en orättfärdig domare? I hurdana situationer var det?
- Är du av annan åsikt om någonting i det här kapitlet än författaren till boken? Vilken fråga i så fall?
- Vad har speciellt rört ditt hjärta i det här kapitlet?

6. JAG VET ATT MIN FÖRLOSSARE LEVER

I lidandet förändras Jobs tro. I detta kapitel följer vi den kamp som pågår i hans hjärta mellan hopp och hopplöshet, mellan tro och tvivel. Frågan gäller framförallt Guds bilden: Hurudan är den

Allsmäktige, som Job hade hållit som sin bästa vän, men som nu behandlade honom som sin värsta fiende...?

Job anfäktas

Som vi redan har sett, verkade Jobs tro till en början vara orubblig. Han kunde lova Herrens namn, fastän han hade mist sin egendom, sina barn och sin hälsa. I striden om Jobs tro vann alltså Gud första rondan mot Satan.

Kanske skulle Job ha orkat fortsätta lova Herrens namn, ifall inte följande tre saker hade hänt: sjukdom tärde på krafterna, Gud dolde sitt ansikte och vännerna började anklaga Job.

Det att Gud döljer sitt ansikte för sitt lidande barn har man i religiöst språkbruk vanligen kallat ”anfäktelse”. Förut skrev reformationens och ortodoxins dogmatiker mycket om detta ämne; numera är det knappt någon alls som talar om det.

Anfäktelse innebär att Gud helt tar ifrån sina barn glädjen och friden. Upplevelsen av Guds hjälp och närvaro försvinner. Hoppet försvinner. Man ser inte längre Guds kärlek. Människan ser endast ryggen av Gud, som Luther uttryckte det. Hon ser en kall, bortvänd, likgiltig rygg. Hon börjar tvivla på Guds godhet – är han när allt kommer omkring kanske en ond Gud. Men om Gud visar sig vara ond, är det värre än att mista egendom, barn och hälsa. Då är ju hela världsalltet ett enda kaos fyllt av mörker.

En människa som är i anfäktelse börjar ofta längta efter döden. Hon kan inte hjälpa det. Så gör även Job. Många gånger ber han Gud ta hans liv.

Att Gud gick med på att krossa mig, lyfte handen och gjorde slut på mig. (6:9)

Ett tecken på Jobs tro är att han inte i något skede planerar självmord. Tvärtom – han motsätter sig klart ett förslag i den riktningen från sin hustru. Job vet att Gud har gett honom livet och att han inte har rätt att för egen hand avsluta det (10:12). Att denna man orkar fortsätta leva också efter att ha förlorat allt, vittnar tydligare än ord om hans tro på Gud.

Vad skulle ha hänt ifall Job hade begått självmord? För det första skulle hans närmaste ha blivit tvungna att leva med denna fruktansvärda smärta och självförebärelse hela resten av sina liv. För det andra skulle Gud ha förlorat sitt vad med Satan och samtidigt en rond i det kosmiska kriget. Men vad gäller Jobs frälsning eller förtappelse hade vi inte heller i det fallet kunnat fälla någon dom. Förtvivlan är inte en synd som för till förtappelse såsom otro gör. Många begår självmord i förtvivlan och depression utan att helt vara vid sina sinnens fulla bruk. Om en sådan människa dör i tro på Jesus, blir hon frälst liksom alla andra syndare. Hustruns uppmaning till Job att förbanna Gud förefaller ändå syfta på en önskan att hennes make skulle överge sin **tro**. Utan tro kommer naturligtvis ingen till himlen, utan till förtappelse.

Gud döljer alltså sitt ansikte för Job och tiger... Föreställ dig att den som är dig kärast på jorden plötsligt skulle vända bort sitt ansikte och inte längre skulle vilja se dig. Hur skulle det kännas?

På flera platser i Bibeln finns uttrycket ”Guds ansikte”. I Herrens välsignelse nämns det hela två gånger: ”*Låt ditt ansikte lysa över oss. Vänd ditt ansikte till oss.*” Guds välsignelse är just detta att Gud ser på oss och låter sitt ansikte lysa så att vi kan se det.

Helvetet kallas i Bibeln ”*evigt fördärv, fjärran från Herrens ansikte*” (2 Thess 1:9). Det är en försmak av helvetet när Gud döljer sitt ansikte för oss. Jesus blev tvungen att uppleva detta helvete, han bad ju på korset med ord ur psalm 69: ”*Dölj inte ditt ansikte för din tjänare, jag är i nöd...*” (Ps 69:18). Den nya skapelsens sällhet är att ”de skall se hans ansikte” – Guds ansikte (Upp 22:4). Och nu hade Job förlorat detta ansikte ur sin åsyn. ”Varför döljer du ditt ansikte och räknar mig som din fiende?” frågar han i förtvivlan (13:24).

Då Gud döljer sitt rätta ansikte, börjar en anfäktad människa föreställa sig det annorlunda än det är: illvilligt, nyckfullt och skrämmande... Guds bilden riskeras att förändras. Hos Gud, som är ljus

och i vilken inget mörker finns, tycks avslöjas en ”mörk sida”. Även Job föreställer sig att Guds blick hela tiden bevakar honom.

När skall du vända blicken ifrån mig, låta mig vara medan jag hämtar andan? (7:19)

Jag ropar till dig, men du svarar mig inte. Jag reser mig upp, men du bara ser på mig. (30:20)

Det som i normala fall är den kristnes största glädje – vetskapen om att Gud alltid följer henne med sin blick – har för Job förvandlats till något att vara rädd för. Han vet ju inte längre vilka ondskefulla planer Gud i sitt stilla sinne hyser för honom. Detta är ändå inte ett tecken på otro, vilket vännerna tror. Det är ett tecken på anfäktelse.

Varken Job eller hans vänner vet att anfäktelse är ett uttryck för Guds förtroende och kärlek. Herren är närmare sitt barn i ångestens mörker än någonsin annars. Hans närvaro är något som man då bara måste **tro** på, eftersom man inte kan se, höra eller känna den. Tron styrks ändå mest just då när Gud är tyst.

Jesu anfäktelse var annorlunda. Inför honom teg Gud på grund av sitt hat, inte på grund av sin kärlek. För Jesus dolde han sitt ansikte därför att våra synder dolde det för honom. I det mörker som omgav Jesus fanns inte Gud utan Satan. Det samma kommer en gång att drabba dem som hamnar i helvetet.

Job besluter sig för att ropa ut sin smärta

Vad kan då en anfäktad människa göra? Alternativen är få. Jobs vänner företräder den åsikten att hon bara skall bita ihop tänderna och utstå sitt lidande utan att klaga. Helst skall man försöka låta bli att tänka på hela saken och glömma. Det här är ändå bara en skenbar lösning eftersom en människa som är gripen av förtvivlan inte kan utestänga bittra tankar. Alternativen är alltså: håller jag ångesten för mig själv eller skall jag nämna den högt?

Till vännernas förskräckelse väljer Job det senare alternativet:

Därför lägger jag inte band på mig, jag vill ge ord åt min smärta, klaga i min bittra förtvivlan. (7:11)

Den som biter ihop tänderna och inte klagar inför vare sig människor eller Gud, väljer fariséns väg. Det yttre och det inre motsvarar snart inte mera varandra. Ansiktet kan till och med le, fastän bitterheten gnager i hjärtat. Värst blir det om en människa på grund av detta lögnaktiga levnadssätt förlorar kontakten till sig själv, och vet snart inte vad och vem hon egentligen är. En sådan människa kanske tror sig uppriktigt vara from och en som utan att knota böjer sig under Guds vilja. Ofta dömer hon dessutom andra som inte gör detta.

Missförstå mig inte – det skulle naturligtvis vara bäst ifall vi kunde nöja oss med Guds vilja, vilken den än må vara. Det alternativet kan vi emellertid inte utan vidare välja, vi som bär på arvsynd. När anfäktelsen kommer, reser sig oundvikligen vårt hjärta i revolt mot Gud. Frågan är bara, vad vi gör med detta uppror: döljer vi det eller ropar vi ut det.

En bitter bön

Job besluter sig för att offentligt **ropa** ut sin smärta, fastän ingen skulle lyssna. Och medan Job talar, sker det första undret: Då Job utgjuter sin smärta förvandlas hans rop då och då till bön. Mitt i hans klagan dyker ordet ”du” upp, vilket visar att han hela tiden också talar till Gud. Upprorsmannen Job vet i sitt hjärtas djup att Gud är inom hörhåll – trots allt.

Och ändå, ändå – kan man kalla denna utgjutelse för **bön**?

Jag tynar bort... Lämna mig i fred, mitt liv är bara en vindil... När skall du vända blicken från mig, låta mig vara medan jag hämtar andan? Om jag har syndat, vad gör det dig, du människornas bevakare? (7:16-20)

Du som skapat mig med dina egna händer, du störtar mig nu i fördärvet... Du gav mig livet, du visade mig godhet, din omsorg bevarade mig vid liv. Men vad du hade i sinnet var detta, jag vet vilka planer du hyste. (10:8-13)

Bön är det att vi kommer inför Jesus sådana som vi är och berättar för honom hur vi har det och hur vi känner det. Inför honom behöver vi inte visa upp en förskönad upplaga av vår livssituation och våra känslor. Job ropar Gud ”rakt i ansiktet” hur han känner det och vad han tänker om Gud. Om och om igen riktar han sina ord till **Gud**, inte bara till sina vänner. Ännu i det sista försvarstalet finner vi Jobs bön: ”Den Allsmäktige må svara mig” (31:35, se även 13:20-14:22; 16:6-8; 17:3-4; 30:20-23).

I sin smärta söker sig Job inte bort från Gud utan mot Gud. Det är tro. Otron tar sig inte i första hand uttryck i vad vi säger till Gud, utan i att vi inte längre säger någonting till honom. Det är anmärkningsvärt att vännerna, som på alla sätt försvarar Gud, inte ber en enda bön – vare sig för sig själva eller för Job.

Ja, vi prisar dem saliga som håller ut. Ni har hört om Jobs uthållighet, och ni har sett hur Herren lät det sluta, ty Herren är rik på medlidande och barmhärtighet. (Jak 5:11)

Det här är enda gången som Job nämns i Nya testamentet. Job var inte tålmodig men han var uthållig. Hur kom denna uthållighet i uttryck? I det att han inte gick bort från Gud. När han inte längre kunde prisa Gud, klagade han, men han gick inte bort från Herrens närhet. Därför prisar Jakob Job salig.

En försvarare i höjden

I kapitel 16 finns en hjärtskärande skildring av det elände som Gud har försatt Job i. Job har redan tidigare klagat på att Gud använder honom som måltavla för sina giftpilar (6:4; 7:20). Nu återkommer han till samma ämne.

*Men nu har han uttömt all min kraft, du har ödelagt hela mitt hus. Du har fjättrat mig, det har blivit mitt vittnesbörd. Min avtändhet träder upp och vittnar mot mig... Gud utlämnar mig åt de ogudaktiga och kastar mig i de ondas händer. Jag satt i trygghet, då krossade han mig, han grep mig i nacken och slog mig i bitar, han gjorde mig till sin måltavla, han skjuter pilar från alla sidor, genomborrar mina njurar utan förskoning, min galla häller han ut på marken. Han bryter ner mig med slag på slag, stormar emot mig som en krigare. (16:7-14**)*

I Kina hände det under kriget att de japanska ockupanterna höll levande människor som måltavlor när de övningssköt eller tränade med bajonetter. Jag såg en gång ett TV-program där en fransk journalist berättade om detta – han hade själv varit på ort och ställe. Mannen konstaterade: ”Japanerna var inte människor utan barbarer.” (Det är förfärligt när dylika fakta avslöjas i ett för mig så kärt folks historia!)

Och nu ser Gud ut att vara precis likadan för Job som japanerna var för kineserna under kriget - en barbar. Gud ställer upp stackars Job mot väggen som måltavla för sina pilar. Det förfärliga i allt detta är att Job har alldeles rätt – det är Herren och ingen annan som handlar så med honom!

Och ändå – mitt i denna fruktansvärda smärta, i detta bottenlösa mörker, där Gud illa tilltygar Job, föds det i Jobs hjärta en ny tro och ett nytt hopp. Den man som blev till måltavla ser sitt blod

flyta ner på marken. Han kanske känner till berättelsen om Abels död och om hur Gud sade till Kain: "Din brors blod ropar till mig från marken" (1 Mos 4:10).

Nu ropar Job: "Täck inte över mitt blod, o jord! Låt dess rop aldrig tystna!" (16:18). Men anta att blodsutgjutaren inte är en avundsjuk bror utan Allsmäktig Gud – vem skall man då vända sig till? Hoppet som tidigare glimmat till i Jobs tankar får nu en tydlig form: "Ja, i himlen har jag mitt vittne, i höjden min förespråkare" (16:19). **I himlen finns en försvarare som inte glömmer bort det blod Job utgjutit, utan kommer till hans hjälp.**

Den hebreiska texten är på detta ställe svårtolkad och min sakkunskap räcker inte till för att avgöra exakt hur den borde översättas. I varje fall kommer det tydligt fram i texten att Job tror på – eller snarare hoppas på – en medlare, Messias.

Mina vänner hånar mig bara, jag vänder mig till Gud med min gråt. Må han försvara en dödlig inför Gud, så som en människa försvarar en annan. (16:20-21)

Gud mot Gud – det nya förbundets medlare Jesus, vars blod talar bättre än Abels blod (Hebr 12:24). En försvarare hos Fadern, Jesus Kristus som är rättfärdig (1 Joh 2:1). Så föds i Jobs hjärta en Messiastro mitt i förtvivlans ögonblick. Gud är inte längre bara en fiende som tilltygar en illa och skjuter pilar. Han är också den som försvarar sina egna.

Kära läsare, behövde du en Försvarare innan du mötte anfäktelser och blev måltavla för smärtans pilar? Innan människorna övergav dig och dina ögon tårades? Var det inte först då som du förstod att **Jesus är också din försvarare i himlen på Faderns högra sida?** Han visar Fadern sina sår när dina lidanden, ditt samvete och andra människor anklagar dig.

Jesus fick sina sår när han ställde sig som måltavla för Guds vredes pilar så att du kunde besparas från den vreden. Därför talar Jesu utgjutna blod starkare än Abels eller Jobs blod.

Så fick alltså Job uppleva en glimt av tro mitt i missmodet. Han fick uppleva en stund av förklarad sorg. Det är just detta som tron handlar om: tårfyllda ögon ser upp mot den Gud som har slagit sitt barn med sår på sår. Sedan kommer missmodet igen. Smärtan väller in i hjärtat liksom vågsvallet mot havsstranden, om och om igen.

I nästa kapitel ser vi en lika förtvivlad Job som förut. "Min livskraft är bruten, mina dagar är till ända, graven väntar mig" (17:1). Det känns som om inga framsteg har gjorts trots allt. Och ändå, utan att Job förstår det själv, är varje smärtans våg en aning mindre än den föregående...

Uppståndelsetro

I Jobs bok finner vi en för Gamla testamentet sällsynt tro på kroppens uppståndelse. Den finns ändå inte där färdig utan växer fram i takt med smärtan. I början har Job på denna punkt samma teologi som alla andra på den tiden: Guds välsignelse eller förbannelse upplever man här i detta liv. Efter detta finns bara en skugglik tillvaro i dödsriket, ett statiskt tillstånd där ingenting händer.

Där rasar inte de onda mer, där får de trötta vila, fångarna har fått ro och hör inte längre fogden ryta. Där är både hög och låg, slaven är fri från sin herre. (3:17-19)

Molnet löses upp och försvinner, den som går ner i dödsriket kommer inte åter, aldrig kommer han hem igen, hans plats känner inte till honom mer. (7:9-10)

... landet där natt och kaos härskar, där ljuset är ogenomträngligt mörker. (10:22)

Samtidigt som Jobs Messiastro förtydligas, klarnar även uppfattningen om det eviga livet. I denna utveckling är kapitel 14 centralt. Det är som om Job plötsligt började tro på möjligheten till kroppens uppståndelse tvärtemot dåtida rådande uppfattning och sitt eget sunda förnuft. Först säger han något som kan tolkas som om att de döda vaknar till liv **när himlarna försvunnit:**

*Men när en man dör, ligger han där... Först när inte himlen mer finns, vaknar hon och reser sig från sin sömn. (14:10-12**)*

Därefter inser Job att dödsriket i själva verket kanske är ett slags väntrum. Därifrån skulle människan, försonad med Gud, återvända till livet.

*O, att du ville gömma mig i dödsriket, dölja mig till dess att din vrede upphör, sätta en bestämd tid för mig och tänka på mig! Kan en människa få liv igen som en gång dött?... Du skulle ropa på mig, och jag skulle svara dig, du skulle längta efter dina händers verk. Fastän du nu räknar mina steg, skall du inte ge akt på min synd. (14:13-16**)*

Vi människor är så fästa vid denna värld att vi av naturen tänker på samma sätt som Jobs samtida: lyckan måste upplevas här på jorden eller inte alls. Himlen är för långt borta – finns den över huvud taget alls? Nej, Guds välsignelse är det att jag **här på jorden** får det jag vill ha. Och Guds förbannelse är att jag **här** är olycklig. (Ett sådant tänkesätt är särskilt typiskt för framgångsteologin: religionen är till för att få ner himlen till jorden.)

Men så kommer en dag i vårt liv när vi förlorar vår lycka lika slutgiltigt som Job gjorde. Vi förlorar det vi inte trodde oss kunna leva utan. Eller alternativt blir vi tvungna att se på när någon som är oss mycket kär blir olycklig. Först den dagen förstår vi att den jordiska lyckan inte är nog. Det måste finnas något annat. Först i det skedet börjar det sakta gå upp för oss hur värdefull himlen är.

Den människa som inte alls värdesätter evigheten, kan inte annat än förbittras mitt i det stora lidandet. Också Job skulle ha blivit bitter, om han inte fått tro på Förlossaren, som kommer att få sista ordet här i världen.

Jag vet att min Förlossare lever

I kapitel 19 ser vi samma paradox som i kapitel 16 som vi nyss behandlade: Job anklagar Gud för orättvisa och tror samtidigt på hans rättvisa.

*... ni skall veta: Gud har gjort mig orätt... Jag klagar över våldet men får inget svar, jag ropar högt, men det finns ingen rättvisa... Han bryter ner mig tills inget är kvar, han drar upp mitt hopp med rötterna. Han låter sin vrede flamma mot mig och räknar mig som sin fiende. (19:6-11**)*

Och plötsligt, utan någon synbar anledning, hör vi ur Jobs mun en av Bibelns underbaraste trosbekännelser:

Dock, jag vet, att min förlossare lever och att han till slut skall stå fram över stoftet. Och sedan denna min sargade hud är borta, skall jag fri ifrån mitt kött få skåda Gud. Ja, honom skall jag få skåda, mig till hjälp, för mina ögon skall jag se honom, ej såsom en främling. (19:25-27)*

Förlossare innebär i biblisk vokabulär en blodsfrände, en släkting som köper tillbaka familjens jord eller hämnas oskyldigt blod. Vi kommer ihåg att i sitt senaste tal hade Job anklagat Gud för att ha utgjutit hans blod. Nu bekänner han sin tro på en Förlossare ("blodshämnare"). Försvaren i himlen och Förlossaren, som till slut skall stå fram över stoftet, förenas till en och samma person. Till honom som åstadkommer försoning mellan Job och Gud. Till honom som förklarar Job oskyldig också inför människor.

Från vad tror Job att Förlossaren skall lösa honom? Från Guds vrede. "Han låter sin vrede flamma mot mig och räknar mig som sin fiende." (19:11) Vreden kommer alltså inte att ha sista

ordet i Jobs liv, utan det har Förlossaren. Jobs lidande kanske fortsätter och förvärras kanske ända till döds ("sedan denna min sargade hud är borta") men – och detta är nytt och revolutionerande i Gamla testamentet – spelet är inte fördenskull ännu förlorat. Förlossarens verksamhet fortsätter ännu efter döden.

Förlossarens verksamhet och åsynen av Gud – som Job så har väntat på – hör ihop. När Job efter sin död ser sin Förlossare, ser han samtidigt också sin Gud. De är en och samma person. Då döljer inte Gud längre sitt ansikte för Job. Han är inte längre den främmande, skrämmande, godtyckliga Guden som plågar sitt barn. Då kommer Job att få se att Gud inte var främmande – han har hela tiden varit Jobs vän och hjälpare.

Tack vare denna trosbekännelse vinner Gud vadet med Satan. Att Job medan han sitter på avstjälpningsplatsen efter att ha förlorat allt och dessutom är märkt av sjukdom, uttalar dessa ord visar att Satan misstagit sig beträffande honom. Han påstod ju att Job skulle förbanna Gud rakt i ansiktet om han bara skulle utsätta honom för ett tillräckligt stort lidande. Nu går det ändå tvärtom: Genom Jobs lidande får Gud äran genom trosbekännelsen.

Satan har alltså i det kosmiska krigets förlorat striden om Jobs tro. Gud kan på himlens torg inför alla sina vittnen förkunna: "Se nu här, det fanns ändå en människa i världen som trodde på mig för min egen skull och inte bara för allt det goda som jag givit honom." Sålunda visar sig Job som Jesu förebild. Boken om Guds tjänare Jobs lidanden förvandlas till en profetia om Herrens lidande tjänare, Jesus.

Lägg märke till att Job inte bekänner sin tro i kapitel 42, efter att av Gud ha fått allt dubbelt tillbaka. Nej, han kommer med sin trosbekännelse mitt i lidande, förtvivlan och – som han känner det – Guds vrede. Någon hjälp hade i det skedet inte ännu kommit från något håll. Gud är ännu tyst och döljer sitt ansikte för honom. Anfåktelsen är lika brännande som tidigare. Men Job tror nu **utan att se** eller rent av **tvärtemot vad han ser och upplever**. Han tror att Gud är hans Förlossare.

Min vän, skulle inte också du tillsammans med Job bekänna din tro fastän ingenting i ditt liv utom Guds ord skulle vittna om att din Förlossare lever. För det är ju från Ordet du vet att han lever, fastän du inte i denna stund skulle kunna se eller uppleva honom. Så här säger den levande Guden själv till dig:

Var inte rädd, jag har friköpt dig, jag har gett dig ditt namn, du är min. (Jes 43:1)

Gud sände Jesus för att förlossa dig från syndens, Satans, dödens och helvetets våld (Apg 7:35). Den lösen som han blev tvungen att betala för dig var inte guld eller silver utan hans Sons dyra blod (1 Petr 1:18-19). Därför är du nu, liksom också Job, Guds egendom och hans älskade barn.

FRÅGOR TILL KAPITEL 6

- Vad betyder ordet "ångest" i religiös bemärkelse?
- Hurudan är en "bitter bön"?
- Varför ville Jobs vänner hindra honom från att be sina bittra böner?
- Var finns i våra dagar de kristna som inte kan godkänna bittra böner?
- Var hittade Job en försvarsadvokat åt sig?
- På vilket sätt fick Job tro på kroppens uppståndelse?
- Vad betyder tron på kroppens uppståndelse för en människa som lider?
- Vad anser du om påståendet att Herren vann vadet i det ögonblick då Job bekände "Jag vet att min återlösare lever...?"
- Vad borde hända för att du mitt i ditt eget lidande skulle kunna bekänna på samma sätt som Job: "Jag vet att min återlösare lever"
- Är du av annan åsikt om någonting i det här kapitlet än författaren till boken? Vilken fråga i så fall?

- Vad har speciellt rört ditt hjärta i det här kapitlet?

7. ELIHU – PÅ VEMS SIDA ÄR HAN?

De tre männen slutade tala med Job, eftersom han såg sig som rättfärdig. Men Elihu... greps av vrede. (32:1-2)

Vad vet vi om Elihu?

Plötsligt kommer en ny person med i samtalet, en som läsaren inte tidigare hört något om. Varför presenterade inte författaren till Jobs bok Elihu genast i början tillsammans med de andra? Varifrån kommer denne man? Vem är han egentligen? Hur länge har han lyssnat till samtalet? Går han Guds ärenden eller Satans – inget av detta berättar författaren för oss. Inte ens Gud kommenterar i sista kapitlet Elihus tal (fastän han har en del att säga om både Jobs och vännernas tal). Jobs bok överlåter alltså helt åt läsaren att avgöra i vilken anda Elihu, Jobs sista själavårdare talar.

Bibelforskarna är totalt oense i frågan om Elihu har rätt eller fel. Många menar att han är en likadan skenhelig pratkvare som de tre vännerna – att han lägger ytterligare sten på bördan för den lidande Job. Andra påstår att Guds Ande talar genom honom.

Namnet Elihu betyder ”Han är Gud” och Barakel, hans fars namn, betyder ”Gud välsignar”. Elihu är yngre än Job och hans vänner. Han präglas av den självsäkerhet som är typisk hos unga män – han känner sig som en Guds profet och talesman.

Elihu har handlat enligt den tidens etikettsregler och tigit medan de äldre och klokare har talat. Nu har emellertid både Job och hans vänner sagt allt de har att säga. Elihu är vid det här laget nära att spricka i sin iver att få bidra till diskussionen.

Elihus hållning som själavårdare

Det finns några avgörande skillnader mellan Elihu och de tre vännerna: för det första orkar Elihu lyssna på Jobs långa tal ända till slutet utan att säga någonting. Han talar först sedan Job högt utgjutit sitt hjärtas hela smärta. I detta gör han så som en riktig själavårdare bör göra.

Den som har lyssnat till en annans bedrövelse har säkert någon gång varit lika sprickfärdig att få tala som Elihu nu var. Men Elihu kan tåla! Job känner att han blir hörd. Elihu hänvisar också flera gånger till det som Job har sagt – det visar att han hade lyssnat intensivt och inte bara med ett öra.

Elihu är också beredd att lyssna till Jobs eventuella invändningar: ”Men har du något att säga, så gör det – tala du, jag skall gärna ge dig rätt.” (33:32). Kanske Job av detta förstår att Elihu bryr sig om honom. Åtminstone svarar han ingenting på dennes tal, utan lyssnar till dem utan att säga emot. Den unga mannen talar alltså inte ovanifrån utan från samma plan som Job befinner sig på. Också när han kritiserar Job, gör han det som en människa till en annan.

Inför Gud är du och jag lika, jag är formad av en lerklump också jag. Du behöver inte känna fruktan för mig, jag skall inte trycka ner dig. (33:6-7)

Låt oss välja ut det rätta, tillsammans ta reda på vad som är gott. (34:4)

Men också Elihu predikar för Job precis som de tre andra hade gjort. Har en själavårdare alltså rätt att förr eller senare komma med egna synpunkter? Ja, sedan när den anfäktade människan har nått den punkt när hon kan ta emot råd. Men först måste man orka lyssna på hennes klagan ända till slutet – även om det tar tio ”sessioner” som i Jobs fall.

Kanske var det faktiskt dags för Job att lyssna till förnuftigt tal? Kanske kan man i detta skede börja visa honom var han själv hade gått fel? Efter Elihus ord kanske Gud själv börjar tala...

Också Elihu kritiserar Job

Inte heller Elihu stryker den lidande Job medhårs. Både Job och hans vänner får höra ord och inga visor av denne yngling.

*Mot Job blev han upprörd, därför att denne menade sig ha rätt mot Gud. Och mot Jobs vänner blev han upprörd, därför att de inte fann något svar (32:2-3**).*

När det vill sig är Elihus ord lika hårda som de tre vännernas. ”Finns väl någon som Job, som släcker törsten med hädelser”, säger han (34:7). Vi skall längre fram analysera Elihus kritik noggrannare. I detta skede fäster vi uppmärksamheten enbart vid att den allra skarpaste kritiken i Elihus monolog kanske ändå inte företräder hans egen åsikt.

Män med förstånd säger till mig... : ”Job vet inte vad han talar om, hans ord röjer ingen insikt.” (34:34-35).

Elihu citerar alltså här Jobs vänner. Problemet är citatets längd. Slutar det i vers 35 eller fortsätter det till kapitlets slut? Här varierar översättningarna. (I originalspråket finns inga citattecken.) De rysliga önskingarna här nedan är alltså möjligen vännernas ord och inte Elihus:

Job prövas till det yttersta för att han svarat som syndare gör. Han lägger brott till brott och hopar synder ibland oss. Han upphör aldrig att tala mot Gud. (34:36-37)

Kanske Elihu inte, som de övriga vännerna, beskyller Job för synder han gjort före lidandet och på det viset gör Job skyldig till katastrofen. Möjligtvis gäller hans kritik enbart de ord Job sagt under sitt lidande. Mot denna teori talar dock Elihus följande yttrande: ”Men nu bär du till fulla ogudaktighetens dom; ja, dom och rättvisa håller dig nu fast” (36:17).

Elihu fortsätter att behandla olika teman ur Jobs bok

Rättegången

Elihu svarar på Jobs uttalande om Gud som en orättvis domare.

Men jag hörde själv vad du sade, dina ord undgick mig inte: ”Jag är ren och utan skuld, utan fläck och fri från synd. Men han söker sak med mig och räknar mig som sin fiende. Han sätter mig i stocken, han bevakar alla mina vägar.” Nej, där har du inte rätt! Jag säger dig: Gud är större än människor. Varför anklagar du honom för att han inte svarar dem? (33:8-13)

Elihus argument är: Gud kan inte handla eller döma orätt. Hur skulle han kunna upprätthålla hela världsalltet ifall han inte vore rättvis? Gud står över både kungar och furstar och ställer dem till svars för sina handlingar.

Kan en som hatar det rätta härska? Han som är mäktig och rättfärdig, dömer du honom skyldig? (34:17)

Kan man väl säga till Gud: ”Jag måste lida, jag som ändå intet har förbrutit. Visa mig du, vad som går över mitt förstånd; om jag har gjort något orätt, vill jag då ej göra så mer.” Skall då

han för ditt klanders skull giva vedergällning, såsom du vill? Du själv och icke jag må döma därom; ja, tala du ut, vad du menar. (34:31-33)*

Visst är det sant det som Elihu säger: Gud är rättfärdig, har aldrig fel eller gör aldrig fel, fastän vi kan känna det så mitt i vårt lidande. Gud har rätt att låta olyckan drabba sitt barn. Elihu förklarar ändå inte Guds motiv till att han handlar på detta sätt. Liksom de andra vännerna, talar Elihu bara om Guds makt och kraft. Han säger ingenting om Guds kärlek. Därför förefaller det ibland som om de alla fyra krävde detsamma av Job som islam kräver av sina anhängare: fullkomlig underkastelse.

I Jobs bok har Gud fått både rollen som åtalad, åklagare och domare. Elihu kallar honom dessutom fångvaktare, en som låser in människan i anfäktelsens fängelse (36:8-13). Meningen med fängelset är att öppna människans öron till att höra Guds röst. Om detta lyckas får människan njuta lyckliga dagar. Men om fången sätter dövörat till, blir det dödsstraff.

Dödsstraffet verkställdes troligen så att fången genomborrades med spjut. Då Job tidigare klagade på att Gud besköt honom med giftpilar, kan han eventuellt ha syftat på den tidens dödsstraff. ”Men hör de honom [Gud] ej, så förgås de genom vapen och omkommer, när de minst tänker det.” (36:12).

Rättfärdighet

Elihu påstår att Job har sagt: ”Inte hjälper det en människa att hålla sig väl med Gud” (34:9) och ”Vad gagnar den [min rättfärdighet] mig? Har jag mer nytta av den än av min synd?” (35:3**). Kanske Elihu syftar på Jobs klagan över att det går de rättfärdiga lika som de ogudaktiga. Han verkar dock tolka Jobs ord som om denne talade om någon form av byteshandel med Gud: Om jag gör något gott så måste Gud ersätta mig på något sätt. Och om Gud inte gör det, visar det bara att det inte lönar sig att avhålla sig från synd.

Till detta svarar Elihu att Gudsrelationen inte är någon nyttorelation. Våra synder berör inte Gud på något sätt. De berör bara våra närmaste.

Om du syndar, vad gör det honom?... Om du är rättfärdig, vad ger det honom, vad får han ta emot av dig? Din ondska berör bara människor, din rättfärdighet bara dina likar. (35:7-8)

Det är sant att Gudsrelationen inte grundar sig på byteshandel. Det är också sant att Job i denna fråga hade fel ända från början – han var ett barn av sin tid och trodde att det alltid skulle gå den fromme väl. Men å andra sidan verkar ändå Elihus Gud vara avlägsen, ouppnåelig och till och med likgiltig. För Jobs Gud är människans rättfärdighet en fråga om liv och död(!).

Elihu känner Messias

Den lidande människans ångest kan till och med gå så långt att hon ligger för döden, säger Elihu. Så fortsätter han:

Men om en ängel då finns, som vakar över henne, en medlare, någon enda av de tusen, och denne får lära människan hennes plikt, då förbarmar Gud sig över henne och säger: ”Fräls henne, så att hon slipper fara ned i graven; lösepenningen har jag nu fått.” (33:23-24)*

Lösepenning! Medlare! Honom hade ju Job redan bekänt sin tro på. Nu kommer det fram att också Elihu tror på honom.

Om och om igen har Jobs vänner skildrat den ogudaktiges öde. Även Job själv hade gjort det en gång (27:7-23). Nu beskriver Elihu en förlorad människas arvedel:

När han ber till Gud blir han bönhörd, han får träda fram inför honom med jubel. Så blir människan återupprättad av Gud. Jublande säger hon inför alla: ”Jag syndade och gjorde det

raka krokigt men slipper det straff jag förtjänat. Han har räddat mig undan graven...” (33:26-28)

Några gånger i Gamla testamentet talas det om Jesus som en ängel (se t ex Mal 3:1). Den ängel Elihu förkunnar har följande beröringspunkter med Jesus (enligt L. Andersen):

- Han är en talesman, en medlare.
- Han förkunnar för människan vad som är rätt.
- Han får Gud att förbarma sig över människan.
- Han skaffar fram lösepenningen åt Gud.
- Han befriar människan från graven med hjälp av denna lösepenning.
- Han varken hämnas eller bestraffar synden.
- Han återinrättar rättfärdigheten.
- Han ger den återlösta glädje i hjärtat: ”Jag fick inte vad jag förtjänade” (33:27**).

Enligt Paulus är Jesus förmedlaren, vars uttryckliga uppgift var att hela relationen mellan den syndiga människan och Gud genom att betala lösepenningen.

Gud är en, och en är förmedlaren mellan Gud och människor, människan Kristus Jesus, som gav sig själv till lösen för alla... (1 Tim 2:5-6)

Den dolda Guden

Om och om igen hade Job klagat över att Gud teg och dolde sitt ansikte för honom. Elihu svarar också på detta och säger att Gud har rätt att dölja sig: ”När han är tyst, vem kan då fördöma? När han döljer sitt ansikte, vem kan då se honom” (34:29**).

Nyss lade vi märke till att även Elihu känner Förlossaren. Här hänvisar Elihu också till Guds ansikte: Gud döljer inte sitt ansikte då han fått lösepenning (33:26).

Elihu uppmanar Job att vänta: ”Även när du säger att du inte ser honom, ligger din sak inför honom, och du bör vänta på honom” (35:14**). Alltså: fastän Job inte i sitt lidande kan se Gud, så ser Gud honom. Saken är under behandling. Ett anfäktat Guds barn är inte bortglömt. ”... de svaga ger han deras rätt. Han släpper inte de rättfärdiga med blicken...” (36:6-7).

Elihu förstår alltså att också lidandet är ett av Guds tillvägagångssätt. ”Genom lidandet vill han rädda den lidande, och genom betrycket vill han öppna hans öra” (36:15*). Guds mål är att få människan att lyssna till hans röst. Om ingen annan utväg finns, måste han ge henne lidande.

På vilket sätt tar då Gud kontakt med en människa som han vill ha direktkontakt med, men som inte har nådemedlen till sitt förfogande? Elihu svarar: Gud talar i drömmen (33:14-18), genom sjukdom (33:19-22), genom fångelselets elände (36:12), genom lidande (36:15) och slutligen ännu genom naturen. Men en människa kan ändå vägra att lyssna till Guds tilltal. Då väntar henne dödsstraff (36:12-14).

Elihu vänder Jobs blick till naturen

Job har inte tillgång till något skrivet Guds ord som vi har. Han kan inte öppna Psaltaren och läsa om hur de rättfärdiga också förut har fått lida. Han har inte evangelierna där han skulle kunna läsa om Guds egen Sons ensamhet, smärta och död. Inte heller hans vänner förmår förkunna Guds ord för honom. Vilka möjligheter har då Job att alls höra Guds röst?

Job och hans vänner har redan flera gånger sporadiskt hänvisat till Guds allmänna uppenbarelse d.v.s. Naturens bok (5:9-10; 12:7-15; 26:7-14). Men egentligen är det först Elihu som hjälper Job att lyfta blicken från avstjälpningsplatsens avskrädeshögar upp mot himlen. Elihu förkunnar för Job att i stormens dån hörs Guds röst (37:5).

Genom att läsa i Naturens bok kan människan lära sig otroligt mycket om sin Skapares vishet och kraft. Men den som lider kanske är så innesluten i sig själv att han helt enkelt inte ser naturens skönhet. Kanske kan man inte ens i början kräva det av honom. Men i något skede kommer den stund när naturen kan inleda sin helandeprocess i den lidande människans hjärta. Hon måste bara gå med på att gå ut och lyfta upp sin blick mot himlen, bergen, åkrarna, skogen...

Elihu är ingen fullkomlig själavårdare – långt ifrån. Han är barn av sin tid och tror mer än han borde på lagen om orsak och verkan. Han anklagar och skuldbelägger Job. Han tror sig veta bättre än någon annan. Och ändå använder Gud denne bristfällige själavårdare för att förverkliga sina avsikter. Elihu startar den räkka av frågor som sedan i Jobs öron förvandlas till Guds röst.

Det är åskväder. Job sitter på avstjälpningsplatsen omgiven av sina vänner. Åskan mullrar, blixterna ljungar. Naturen visar sin oförutsägbara storhet. Då frågar Elihu:

Lyssna på detta, Job, hejda dig och besinna Guds under! Förstår du hur Gud styr, hur han får blixten att ljunga ur skyn? Förstår du molnens flykt, den allvetandes underbara verk? (37:14-16)

Sedan försvinner Elihu från platsen. Hans tal blir liksom på hälft. Författaren till Jobs bok säger inte: ”Här slutar Elihus tal” som han gör när Job talat färdigt (31:40). Gud tar helt enkelt orden ur själavårdarens mun och börjar själv tala.

FRÅGOR TILL KAPITEL 7

- Hurudan är en riktigt god själavårdare enligt er åsikt?
- Om du hade varit i Jobs kläder vilket intryck skulle Elihus tal ha gjort på dig?
- Vad anser ni om Elihu som människa och själavårdare?
- Försök hitta pudelns kärna i Elihus tal. Vad vill han egentligen säga till Job?
- Var har Elihu rätt enligt er åsikt? Var har han fel?
- På vilket sätt skiljer sig Elihus tal från de andra vännernas?
- Vilket av det Elihu säger skulle passa in på din aktuella situation?
- På vilket sätt kan naturen bota de hjärtesår som en människa har?
- Varför ville Herren tala först efter det att Elihu talat?
- Vilken var Elihus roll i Jobs liv och lidande?
- Är du av annan åsikt om någonting i det här kapitlet än författaren till boken? Vilken fråga i så fall?
- Vad har speciellt rört ditt hjärta i det här kapitlet?

8. TILL SLUT SVARAR HERREN

Guds röst mitt i stormen

”Herren svarade Job ur stormen” (38:1). Slutligen kommer alltså den stund när Gud slutar tala och börjar tala. Stormen har tagit Jobs barn ifrån honom – och nu hörs den Allsmäktiges röst ur stormen. Vad innebär det när det sägs att Herren talar till Job ur stormen? Det betyder att han talar genom den allmänna uppenbarelsen (i detta fall naturen). Job ”hör” inte Herrens röst fysiskt med sina öron eller läser hans ord med sina ögon. Han förstår Herrens tal då han betraktar naturfenomen.

Man kan alltså verkligen höra och se Guds röst i naturen. Paulus säger att det inte på den yttersta dagen finns någon ursäkt för de människor som inte trodde på Gud – världens Skapare har nämligen hela tiden varit synlig i sin skapelse (Rom 1:19-20). Man kan lära sig mycket om tillverkaren

genom att undersöka hans verk. Människan kan till exempel dra den slutsatsen av Skaparens verk att han är klok och stark. Det är in i ett sådant slutsatsarbete som Gud nu leder sin tjänare Job.

Även Nya testamentet berättar hur Herren talade ur stormen. ”Lugn, det är jag, var inte rädda.” sade Jesus när han kom gående på vattnet till sina lärjungar, som hade kämpat nio timmar i stormen (Mark 6:50). Herren besparar inte sina närmaste från stormen, men förr eller senare kommer han till dem mitt i den när de ropar på hjälp. Så kom han också till Job.

Korsförhör

Guds tal i Jobs bok innebär att även Domaren träder in i rättssalen. Job har väntat på Domaren medan han med valkiga nävar klamrat sig fast vid hoppet att när Domaren kommer, börjar han processen med att förklara sin tjänare oskyldig.

Men hur går det? Herren talar visserligen, men i stället för att trösta eller försvara Job, ställer han honom inför ett strängt korsförhör. Job hamnar själv inför tingen på den åtalades bänk. Frågorna haglar över honom – ungefär nittio stycken. Om och om igen frågar Gud: Var? Vem? Och du?

Gör dig redo, var en man, ge mig besked när jag frågar! Var var du när jag lade jordens grund? ... Vem bestämde dess mått? ... Var fick dess grundvalar fäste? (38:3-6)

Bibelns Gud är en frågande Gud. ”Var är du?” ”Var är din broder Abel?” ”Vill också ni gå bort?” ”Har du mig kär?” ”Varför gråter du, vem söker du?” – sådana frågor ställer han även till oss. Gud vet att människan kan låta en predikan gå in genom det ena örat och ut genom det andra. Men om någon ställer en fråga till henne, måste hon tänka själv.

Egentligen väntar sig inte Gud något svar av Job. Han vet själv mycket väl att Job inte har annat att säga än ”jag vet inte”, ”jag kan inte”. Herren visar med hjälp av sina frågor Job sin vishet, genom vilken han har skapat världen och dess lagbundenheter. Världsalltet är inget kaos utan ett kosmos – vacker och ändamålsenlig in i minsta detalj.

Vår tids vetenskap kan svara på många frågor som Job inte visste svaret på. Vi förstår hur regnet, isen och molnen uppstår. Men i stället för varje besvarad fråga har vi fått tio nya frågor som ännu väntar på svar. Ingen förnuftig människa föreställer sig längre att tillnärmelsevis alla olösta problem inom mikro- och makrokosmos någonsin kommer att lösas.

Jobs bok talar inte om något annat under än naturens under, men de beskrivs i stället sällsynt vackert. För det är sant att världsalltet är fullt av underverk. Vi kan tänka oss den fantastiska dator som ingår i varje levande cell. Och hur mycket nytt är det inte som varje år upptäcks både om den stora rymden och om de mikroskopiska generna! Alla dessa under vittnar också för vår tids människor obestridligt om Skaparens existens och vishet.

Gud upprätthåller också sin värld och tar hand om alla skapade verk, från lejonens mat till stenetgen då hon skall föda. Om strutsen är så dum att den inte bryr sig om sina avkomlingar, så har Gud ändå ordnat artens fortbestånd: ökensanden ruvar dess ägg.

I sitt första tal talar Gud om världens skapelse (38:4-7), om havet och ljuset (8-21), om vädret och himlakropparna (22-38) och till slut om olika djur (39:1-33).

Jobs mun täpps till

Efter sitt första tal, följer följande diskussion mellan Herren och Job:

Så svarade Herren Job och sade: Vill du tvista med den Allsmäktige, du mästore? Svara då, du som så klagat på Gud! Job svarade Herren och sade: Nej, därtill är jag för ringa; vad skulle jag svara dig? Jag måste lägga handen på munnen. En gång har jag talat, och nu säger jag intet mer; ja, två gånger, men jag gör det icke åter.(39:34-38)*

Här får vi lust att säga: ”O, Herre, varför visade du inte ens en liten smula medlidande med ditt barn som lidit så mycket? Hur kan du vara så oempatisk mot honom? Om din avsikt var att täppa till munnen på Job, lyckades du mer än väl. Tvingar du nu Job att ta tillbaka alla sina tio tal? Sker här nu det som han hela tiden fruktade för – att man helt enkelt inte kan diskutera med dig. Du är ju kapabel att med våld tvinga fram en bekännelse av din motståndare!”

Job kan inte längre komma inför Gud som en furste (jfr 31:37), han har i sina egna ögon blivit ringa och liten. Men Gud ger ännu inte med sig utan fortsätter med korsförhöret.

Gör dig redo, var en man, ge mig besked när jag frågar. Vill du sätta min rättvisa i fråga, förklara mig skyldig för att själv bli frikänd? (40:2-3)

Ännu en gång är vi i rättssalen. Ännu en gång frågas det vem som hade rätt, människan eller Gud. Sist och slutligen varken kan eller får människan ställa sig som domare över Gud, hur mycket hon än har fått lida. Det är orätt att anklaga Gud. Jesus visade det ”rätta” sättet att lida. Också han bad att få bli förskonad från lidandet, men accepterade sedan Guds vilja (Luk 22:42). Också han ropade i sin nöd ”varför?” men **anklagade inte Gud med ett endaste ord** (Matt 27:46).

Huruvida någon av oss arvsyndare någonsin kan lida på det sätt som Jesus gjorde är en annan fråga. Job kunde det inte, fastän han var en speciellt from man. Det är alltså lika sant att man inte får tala illa om Gud eller dra honom inför rätta, som att det är bättre att kritisera honom och dra honom inför rätta än att med en fasad av fromhet acceptera sitt öde!

För att verkligen möta Gud måste vi se vår egen skuld. Herren måste få tala till vårt samvete om det som är orätt i vårt liv – annars har vi inte öron att höra hans ”egentliga tilltal” d.v.s. evangeliet. Vår tids människa vill ha en gud som ”förstår” den som lider, stryker henne över huvudet och som under inga omständigheter säger något negativt åt henne. Nej, inte ens detta är nog. Gud borde helst böja sitt huvud inför världens lidanden och be om ursäkt för att han inte har gjort bättre ifrån sig..

Så gör inte Jobs Gud. Han vet att bara två vägar leder vidare från lidandet: bitterhetens väg och växandets väg. På växandets väg kan bara den gå som har gått med på att möta sitt verkliga jag – det som lidandet har blottat för henne. På växandets väg lär sig människan att allt klarare se varför hon behöver en Försvare och en Förlossare.

Därför skonar Gud inte heller Job. Han drar honom inför rätta och inte bara det; han för honom också in i en brottningsmatch – där gäller det att se till så att inte kläderna trasslar in sig i brottarens fötter. Nu går Job till sin egen Jakobskamp med Gud, och Gud slår ut honom fullständigt redan i första rondan...

Guds andra tal

I sitt första tal hade Gud uppenbarat sin vishet. I sitt andra tal visar han Job sin stora kraft. Han gör det genom att tala om flodhästen och krokodilen som var de mest otämjbara och starka djur man kände till på Jobs tid. De väckte skräck och rädsla eftersom man inte med den tidens metoder kunde fånga dem, än mindre tämja dem.

Vissa Bibeltolkare vill se Guds tal om flodhästen och krokodilen symboliskt, de betyder enligt dessa något annat än vanliga djur. Det hebreiska ordet för krokodil, Leviathan, kan nämligen också syfta på draken, som Gud enligt Mellanösterns myter fördrev från världen på skapelsens dag. Behemot, flodhästen, kan också stå för ett mytiskt, urtida odjur.

Kunde alltså Behemot och Leviathan vara täcknamn för Satan? Satan kallas verkligen i Bibeln för drake eller orm ända från 1 Mosebok till Uppenbarelseboken. Guds tal till Job ger emellertid inte för handen att han skulle tala om dessa två stora varelser i **negativ ton**. Tvärtom, berömmar han deras styrka och otämjbara natur från huvud till svans.

Genom att tala om krokodilen och flodhästen vill Gud snarare för Job poängtera sin egen kraft som är ännu mer otämjbar än naturens. Det som människan inte råår på, kan Skaparen ändå befalla över. Job kunde ingenting åt den tornado som tog ifrån honom hans barn. Vi här i Japan måste frukta både tyfoner och jordbävningar. Ingen kan göra något åt dem – utom Gud.

Gud frågar: Kan du, Job, fånga en krokodil? Kan du göra den till en tjänare eller en lekkamrat? Om inte Job kan tämja ens en krokodil, hur tror han då att han kan ”tämja” Gud?

*Se, den som hoppas på seger blir besviken, redan vid åsynen av honom är han slagen. Ingen är så dumdristig att han retar denne. Vem är då den som vågar sätta sig upp mot mig? Vem har givit mig något som jag måste betala igen? Mitt är allt som finns under himlen. (40:28-41:2**)*

Ingen kan bestå inför Gud. Ingen kan kräva någonting av honom. Gud behöver inte ersätta människan för något, eftersom hon alltid står i skuld till honom. Inte ens med ett fromt liv kan man köpslå med Gud. Man kan inte kräva att han skall bevara sina barn från frestelser och olyckor, hur uppriktiga och oklanderliga de än må ha varit.

Det är som om Gud skulle fråga också av oss genom denna text: Kan du göra något åt tillvarons ”odjur” (som förr kallades fördärvsmakter): djävulen, världen, ditt eget kött, ditt lidande, din död, ditt eviga väl eller ve...? Jag, din Gud, är ännu mera skrämmande, ännu starkare än allt detta och jag är den ende som kan ”tämja” dem.

Ändå gick denne samme Gud med på att dela människors villkor, blev en slav som leddes i band. Man köpslog om honom och ett spjut stacks i hans sida.

*Brukar fiskarlag köpslå om honom...? Kan du fylla hans hud med harpuner och hans huvud med kastspjut? (40:25-26**)*

Så slutar Herrens andra tal – i lovord till krokodilen.

Vad svarar Gud?

Hur är det, får Job svar av Gud på någon enda av sina frågor? Får han veta varför hans lycka togs ifrån honom? Eller visar sig Gud slutligen vara en tyrann som helt enkelt befäller sina underlydande att hålla mun? Blir Guds sista ord hans makt?

Vi ser att Gud inte med ett endaste litet ord nämner den stackars Jobs katastrofer. Han berättar inte om vadslagningen med Satan där Guds ära och meningen med hans skapelseverk stod på spel. Gud förklarar sig inte, han försvarar sig inte, han slätar inte över. Han håller två tal om naturens under, det är allt.

Och ändå får Job svar.

För det första klarnar det för Job att Gud hela tiden har haft en plan som han följt. Vi kommer ihåg att det första Gud gjorde var att ställa Job denna fråga: ”Vem är du som höljer min visa plan i mörker med ord utan förnuft?” (38:2).

Ordet ”plan” hör till de svårtolkade uttrycken i Jobs bok. I Folkbibeln används ordet ”råd” och i 1917 års översättning används ordet ”insikt”. (På japanska används t o m ”försyn”) Vad är det alltså som Herren avser när han säger att Job med sina tal fördunklat Guds plan? Det att han har tolkat Guds plan fel.

Vilken var då Guds plan för Job och hans familj? Innebar den planen inte olyckan som träffade dem – alla dessa tre katastrofer som drabbade dem med Guds tillåtelse!

Nu säger Gud att Job med sitt tal skymmer Guds plan, råd och insikt. **Han påstod nämligen att Gud handlat mot honom i vrede, inte i kärlek.** Job tolkade ju den prövning Gud gav honom som ett uttryck för hans vrede. Detta var hans stora misstag.

Du gav mig livet, du visade mig godhet, din omsorg bevarade mig vid liv. Men vad du hade i sinnet var detta, jag vet vilka planer du hyste. (10:12-13)

Job hade alltså hela tiden trott på Guds plan, men när olyckorna drabbade honom kunde han inte längre lita på att planen var uppgjord i kärlek. Där misstog han sig. Kära läsare, är inte detta också vårt stora misstag? När vi i vår smärta ropar ut och anklagar Gud för att inte älska oss utan hata oss, är det att hölja hans plan för oss i mörker.

Gud lät det ske, det som drabbade Job och hans barn, det som drabbade dig och mig **därför att han vill föra oss fram till målet i himlen**. Därför är hans plan för oss inte ond utan god. Vi måste hålla fast vid denna sanning oberoende av vad som sker. Om det hade funnits ett lättare sätt att föra Job och hans barn / dig och dina barn fram till målet, himlen, skulle Gud alldeles säkert ha använt sig av det. Men han såg ingen annan råd än detta lidande – och det priset är inte för dyrt att betala för evig salighet.

Efter Jesus vet vi med full säkerhet att Gud handlar enligt sin goda plan och ger åt sina egna allt vad de behöver. Om han tar ifrån oss något innebär det alltså att vi inte behöver detta ”något”.

Han som inte skonade sin egen son utan utlämnade honom för att hjälpa oss alla, varför skall han inte skänka oss allt med honom? (Rom 8:32)

Ännu en gång: Hur kan Job veta att Guds plan för hans familj var uppgjord i **kärlek** – ordet kärlek nämns ju inte en enda gång i Jobs bok. Vännerna, Job, Elihu och Gud själv, alla talar de bara om Guds vishet och makt. Ingen talar om kärlek. Eller gör de...?

Job nämner kärleken två gånger, en gång i samband med en mänsklig relation, en annan gång i samband med relationen till Gud. ”Liv och nåd beskärde du mig” (10:12*). Ordet ”nåd” är på hebreiska ”hesed” och det kan översättas även med uttrycken ”trofasthet”, ”barmhärtighet”, ”kärlek” och ”godhet” (jfr Bibel 2000). Nämnda vers visar att Job hade litat på Guds barmhärtighet och kärlek under de goda dagarna.

Guds kärlek till Job hade tidigare varit synlig i Guds beskydd över honom och hans familj. Sådan kärlek hade det varit lätt att tro på. Men kunde också det som för oss ter sig outhärdligt svårt vara kärlek? Kunde också ”allvarlig nåd” vara Guds kärlek till oss? Just på denna fråga får Job ett nytt svar från Gud.

Gud låter exempel ur naturens bok välla fram inför Jobs ögon. Job ser att Guds omsorg om sin värld är mycket underbarare än han någonsin kunnat ana. Låt oss ta korpens ungar som exempel.

Vem skaffar mat åt korpen när dess ungar ropar till Gud och skriker av hunger? (39:3)

Gud i sin höghet matar alltså egenhändigt till och med korpens ungar. Av detta och andra liknande exempel gör Job den stora upptäckt som Jesus bekräftar tusen femhundra år senare:

Tänk på korparna, de varken sår eller skördar, de har varken förrådkammare eller lador, men Gud föder dem. Och hur mycket mer värda är inte ni än fåglarna? Vem av er kan med sina bekymmer lägga en enda aln till sin livslängd? (Luk 12:24-25) (Eller sina barns livslängd? MJ:s anmärkning.)

Korpen är i Bibeln en symbol för Guds omsorg. Det är den första fågel som nämns i den Heliga skrift – ”spejaren” från Noas ark. Korparna förde mat åt Elia i öknen. I övrigt är ju inte korpen särskilt omtyckt - ändå har Gud omsorg till och med om denna asfågels ungar!

Job drar säkert ungefär följande slutsats: ”Om Gud har omsorg om hela naturen ända från korpens ungar, skulle han då inte ha haft omsorg om mina barn? Han hade en god plan för mig och

mina barn. Gud handlade i kärlek till oss också då när han lät olyckan drabba oss. Så här borde jag ha trott hela tiden.”

Jag har utgående från dessa verser skrivit i min egen dagbok: ”Herre, du bryr dig om korpens ungar och Jobs ungar och Janatuinens ungar.” Kära läsare, lägg till ditt eget och dina närmastes namn i denna förteckning. Jesu död har bevisat att det inte finns en enda människa i världen som inte skulle vara i Guds omsorg – ännu så mycket mer om hon är döpt i Jesu namn.

FRÅGOR TILL KAPITEL 8

- Vad anser du om påståendet i boken att Herren talade till Job genom naturen och inte genom någon röst som hördes från himlen?
- Varför ställde Herren hundra nya frågor till Job i stället för att svara på hans frågor?
- Varför talade inte Herren för Job om vilka orsakerna var till att han måste lida?
- Varför strök inte Herren den här mannen som lidit så mycket över huvudet, utan i stället täppte han till munnen på honom?
- Utifrån Jesu exempel hittar vi ett rätt och helt syndfritt sätt att förhålla sig till lidande. Vilket?
- Vilket svar från Gud var det som gav Job fred i hjärtat?
- Är du av annan åsikt om någonting i det här kapitlet än författaren till boken? Vilken fråga i så fall?
- Vad har speciellt rört ditt hjärta i det här kapitlet?

9. DEN SISTA DOMEN

Job har hållit sina tio långa tal och krävt en rättvis behandling av sin rättssak inför en opartisk domare. Nu har han hört Domarens röst. Korsförhöret är över. Herren har inte förklarat Job skyldig till sina lidanden såsom hans vänner gjorde. Det enda som Domaren har förebrått Job är de huvudlösa ord han sade mitt i sitt lidande.

Herren upphäver alltså inte i något skede den rättfärdighetsdom som han förkunnade på himlens torg: Job är oklanderlig och ärlig, fruktar Gud och skyr det onda. Job är inte ogudaktig, som vännerna gång på gång har antytt, utan rättfärdig – på samma gång syndig och rättfärdig.

Bara det sista kapitlet i Jobs bok återstår. Det ger oss Jobs svar på Guds andra tal. Samtidigt får vi höra Guds slutgiltiga dom över Jobs och hans vänners tal. Och till sist avrundas boken med ett **happy end** – ”de levde lyckliga i alla sina dagar...”

Jobs sista ord

Vilket är då Jobs slutliga svar på Guds korsförhör?

Job svarade Herren: Jag vet att du förmår allt, inget du föresatt dig är omöjligt för dig. (42:1-2)

Job har gjort en stor upptäckt som vi redan nämnde: Gud hade en plan. Nu tillägger han ytterligare att han tror att ingenting är omöjligt för Gud. Det vet ju ett femårigt söndagskolbarn, kan någon invända. Visst, vet och vet – i teorin. Men försök tro på den här sanningen när psykologin, sociologin, läkarvetenskapen och alla övriga vetenskapsgrenar och till och med dina egna känslor och dina vänners ord vittnar om raka motsatsen. **Försök tro att ingenting är omöjligt för Gud – inte heller att bruka dina lidanden så att allt kan tjäna ett gott syfte för dig och de dina.** Då behövs det minsann tro. Den tron hade Job fått.

Intressant nog finner vi en sådan tro hos två kvinnor i Bibeln och i bägge fallen handlar det om att få barn. Sara måste tro att det är möjligt för Gud att ge henne ett barn – även som nittioårig gumma (1 Mos 18:14). Och Maria måste tro att det inte är omöjligt för Gud att en orörd jungfru blir mor (Luk 1:37). Att tro det omöjliga är inte något som vi kan plocka åt oss från apotekshyllan – en sådan tro föregås av kamp. Och nu har Job fått Saras och Marias tro. Ifall du har fått samma tro, har ditt lidande verkligen inte varit förgäves.

Allt flere teologer runt om i världen överger tron på en Gud som förmår allt och som kan förverkliga alla sina planer. Man gallrar bort ur Bibeln det som inte passar ihop med sunt förnuft, först av allt jungfrufödseln. Här är det inte fråga om anfäktad tro, utan om överlagd otro. Låt oss här, en gång för alla, göra klart för oss att en sådan ”tro” inte har något med kristen tro att göra och den för inte heller någon till himlen.

När Job börjar tro på Guds möjligheter, har ännu ingenting i hans liv förändrats till det bättre. Ändå tror han att lidandet på något fördolt sätt kommer att samverka till hans bästa, hans hustrus bästa, och barnens bästa fastän de redan är döda. För Gud är det inte omöjligt att vända lidande och död till det bästa för alla parter.

Sedan fortsätter Job sin bekännelse och hänvisar till vad Gud nyss har sagt (38:2).

”Vem är du som döljer min visa plan med ord utan förnuft?” Ja, jag har talat om det jag inte begriper, det som är för högt för mig, det som jag inte vet något om. (42:3)

Job förstår – och förstår ändå inte. Han förstår att Gud kan allt, men orsaken till (sitt) lidande förstår han inte ännu heller. Men i detta skede nöjer han sig med att Gud är en fördold Gud – människan kan inte begripa alla hans planer här i detta livet. Job accepterar att Gud inte förklarar för honom meningen med hans lidanden.

Job tar tillbaka sina ord

Nu ångrar Job vad han sagt, eftersom han förstår att han talat orätt.

”Lyssna nu, så skall jag tala, ge mig besked när jag frågar!” Förre hade jag bara hört om dig, nu har jag sett dig med egna ögon. Jag är tillintetgjord och ångrar mig, i stoft och aska. (42:4-6)

Stackars Job skulle vara färdig att bita tungan av sig om han på det sättet kunde ta tillbaka sina ord. Jag tror inte att Job ångrar allt han sagt. Jag tror att han vill ta tillbaka bara följande tre saker: 1. Att det vore bättre om han inte hade blivit född. 2. Att Gud är en orättvis domare som inte rättvist kan styra sin värld. 3. Att Gud plågar honom, om nu inte av hjärtats lust, så åtminstone helt likgiltig inför hans lidanden.

Job medger att hans teologi fram till nu delvis varit felaktig. Han hade trott att det var Guds plikt att ge den fromme framgång. Det var liksom grunden för den moraliska världsordningen. Nu måste Job medge att Gud har rätt att ge sina barn också lidande – till och med obeskrivligt lidande – eftersom han alltid gör det i kärlek med sina barns bästa i tankarna.

På detta sätt upphäver Jobs bok framgångsteologins och den karismatiska rörelsens läror. Tron gör inte nödvändigtvis människan lycklig, rik och frisk – ofta gör den henne olycklig, fattig och sjuk! Och ändå har den som tror på Gud den enda bestående lyckan: det eviga livet.

Job ser Gud

Som en röd tråd genom Jobs bok går den anfäktade mannens passionerade längtan efter att få se Gud med egna ögon. Hans nöd hade minskat med hälften om han mitt i lidandet hade fått se Guds kärleksfulla ansikte. Men Gud dolde sitt ansikte eftersom han ville lära sin tjänare att tro utan att se.

Vännernas felaktiga lära bidrog till att Job förlorade Gud ur sin åsyn. Mitt i lidandet fick Job ändå tron på en Förlossaren, som han efter döden skall få se ansikte mot ansikte.

Men nu säger Job plötsligt att han redan sett Gud ansikte mot ansikte. *”Förr hade jag bara hört om dig, nu har jag sett dig med egna ögon”* (42:5). Vad menar Job med det? Inte hade ju Gud uppenbarat sig inför hans ögon – han hade ju bara hört Gud tala i stormvinden!

Job hade inte sett Gud med sina ögon, utan med sina öron. Det skedde när Gud talade. Guds ord (alltså inte en ”andlig upplevelse”, en dröm eller en syn) hade för Job varit en mötesplats med Herren. Job hade trott på Herren också tidigare och ändå hade hans tro på något sätt varit andrahandsuppgifter, hörsägen. Först i lidandet, medan han brottades med Gud, såg han Herren ansikte mot ansikte.

Många skulle vilja se Gud, men utan lidanden och smärtsam självkänedom. Detta är ändå inte möjligt. Tron kan inte fördjupas eller växa utan dessa två saker. Men lidande och syndamedvetenhet i sig själv är inte nog för få att se Gud. Det som behövs utöver dessa är Guds ord. Det hade Job fått höra, och i det Ordet hade den dolda Guden förhärligat sitt ansikte för honom.

Nu ser Job tillbaka på de mörka månaderna fyllda av lidanden och förstår att Gud hela tiden har varit med honom. Att Gud dolde sitt ansikte, betydde ingalunda att han skulle ha varit frånvarande. Gud har varit Jobs vän hela tiden och följt hans liv med hjärtat fyllt av kärlek. Den vetskapen ger Job frid. Märk att Job får denna frid redan innan Gud ger honom lyckan tillbaka. För att få frid räcker det att ”bara” se Gud.

Gäller inte det här också dig, kära läsare? Många gånger har du kanske upplevt att du förlorar också den sista gnuttan av tro du har, när lidandet bara blir värre. Smärtan har fått dig att kämpa med Gud natt och dag, att klaga inför honom, ropa till honom, anklaga honom. Om du ändå har fortsatt att klamra dig fast vid Guds ord, kan du säkert idag vittna om att även du har ”sett” Herren. Det kan också jag. Smärtans långa nätter var det bästa som någonsin hänt mig, ty i deras mörker fick jag genom Ordet se Jesus ansikte mot ansikte. Lidandets mening är helt enkelt att vi mitt i det möter den levande Herren, har O. Valen-Senstad sagt.

Här ser vi ännu Guds ansikte som i en antik kopparspegel, som en gåtfull bild. Vi ser det inte klart. Att se Jesus i detta livet är alltid förenat med smärta. Men en gång i härligheten får vi se honom ansikte mot ansikte, vi får känna honom fullkomligt och vi kommer själva att bli fullkomligt kända av honom (1 Kor 13:12).

Att acceptera lidandet

Job accepterar livet sådant det är. Svärmeriet vill göra de sista verserna i kapitel 42 till hela bokens huvudsak. Job finner där den rätta formeln för hur man skall handskas med Gud och Satan och med hjälp av detta bli lycklig. Men bokens lärdom finns inte i de sista verserna utan i verserna strax innan: eftersom Job har sett sin Herre vet att han också att han orkar leva med sitt lidande.

”Vem har jag i himmelen utom dig! Och när jag har dig, då frågar jag efter intet på jorden. Om än min kropp och min själ försmäktar, så är dock Gud mitt hjärtas klippa och min del evinnerligen.” Så sade en gång psalmisten Asaf då han måste brottas med sitt ofattbara livsöde (Ps 73:25-26). Också Asaf lärde sig acceptera sitt lidande. Han behövde inget annat än att Herren var med honom, sade han.

Gud har nått sitt mål med oss då vi som Asaf är beredda att mitt i vårt eget lidande säga: Det är nog att ha dig, Jesus. Jag behöver inte något annat. Jag kan leva och dö utan det som jag förlorade, utan det jag inte trodde mig kunna leva utan.

Att kunna avstå från det man förlorat hör till det viktigaste man kan lära sig här i världen. En människa kan nämligen hålla lika krampaktigt fast vid det hon redan har förlorat som vid det hon är rädd för att förlora. Efter en förlust kan man klamra sig fast vid smärtan: den är det enda jag har kvar och från den avstår jag aldrig. Men den som håller fast vid sin förlust kan inte hålla fast vid

Jesus. Hon har inte heller någon hand ledig att räcka ut till en medmänniska. Men det tar tid att lära sig att avstå det förflutna: ett år, två år, fem år...

Jag kommer väl ihåg den dag jag igen gjorde en stor upptäckt om mitt eget lidande: det är inte bara en börda som jag måste bära, utan även en gåva som jag kan ge till Jesus och till mina närmaste. Det är så få gåvor som Jesus får av mig. Från en av Elisabeth Elliots böcker lärde jag mig att jag kan liksom linda in mitt lidande i ett paket och räcka det till Frälsaren. Han tar emot ”paketet” som en dyrbar skatt. På detta sätt blir jag fri från känslan att Jesus på något sätt stal min lycka ifrån mig. Nej, jag gav den till honom frivilligt, fastän det skedde i efterskott.

Job ger sin förlorade skatt till himlen där den inte förstörs av mal eller rost. Kanske han på något sätt anar att han kommer att få den tillbaka på den yttersta dagen när han får se sin Förlossare. Dessutom är den tid, som Job fått leva tillsammans med sina barn, den kärlek som han hade fått ta emot och ge, alla minnen av dem – allt detta är ett kapital som ingen någonsin kan ta ifrån honom.

Bibeln säger att kärleken är stark som döden och aldrig förgår (Höga Visan 8:6; 1 Kor 13:8). Inte ens döden kan förstöra kärleken. Den finns i världsalltet lika säkert som att den människa som älskar dig finns – också sedan hon har dött. Ibland måste vi för en tid förlora den vi älskar för att sedan få honom eller henne tillbaka för evigt (Filemon v.15).

Den som tror på uppståndelsen har aldrig slutgiltigt förlorat något eller någon. I den nya skapelsen väntar oss all den kärlek, godhet och skönhet som vi här på jorden fick uppleva men sedan förlorade. Här måste vi kämpa för att kunna älska och förstå en annan människa och förlåta henne hennes brister. I den nya skapelsen får vi se våra kära ansikte mot ansikte och känna dem sådana de är – utan missförstånd (1 Kor 13:12). På så sätt ger Jesus oss, inte bara dubbelt, utan hundrafalt igen det som vi har lagt i hans händer.

På en döende människa kan man se om hon har sin skatt i himlen eller på jorden. Om den kristnes skatt finns här och om Jesus endast är en andrahands bekant så är döden ingenting annat än en fiende. Men om Jesus genom lidandets Jakobskamp har blivit en nära vän då betyder döden att vi ansikte mot ansikte får möta honom med vilken vi tidigare bara haft ”telefonkontakt”. Att komma hem. Att komma till en famn.

Vem hade rätt?

Saken är ännu inte slutbehandlad. Job har sagt sitt sista ord, men Gud har ännu en ”gås oplockad” med Elifas, Bildad och Sofar. Situationen tar en överraskande vändning: Job var den första som fick sitta på de anklagades bänk, sedan Gud – nu får huvudvittnena sätta sig där, eller borde vi kalla dem nämndemän. Domaren förkunnar ”boven i dramat” för oskyldig och nämndemännen skyldiga. Hela rättegången vänds upp och ned.

”När Herren hade talat så till Job sade han till Elifas från Teman: ”Jag är vred på dig och dina båda vänner. Ni har inte talat sanning om mig som min tjänare Job.” (42:7)

De tre hade trott sig försvara Gud när de anklagade Job. Plötsligt märker de att de själva är föremål för Guds vrede. Däremot förkunnar Gud klart och tydligt att Job talade riktigt om honom. Hur kan detta vara möjligt – nyss hade ju Herren sagt att Job dolde honom med sitt meningslösa prat. ”Gud vredgas på dem som hade försvarat honom, och han som gått ut i bittra anklagelser har nu rätt! Naturligtvis hade han inte rätt i det han sade, **men han hade rätt att säga det**” (Leif Andersen).

Inte i något skede vredgas Gud på Job, fastän han förebrår honom för hans dåraktiga tal. Job har nämligen hela tiden haft den rätta Guds bilden, d.v.s. rätt tro på Gud, fastän den tidvis var svag. Job klamrade sig fast vid Herren och hans löften. Däremot vredgas Gud på vännerna, eftersom de har en orätt Guds bild. Lägg märke till att Gud inte säger till dem: ”Ni talade orätt om lidandet” utan: ”Ni talade orätt om mig.”

Vad hade då vännerna sagt om Gud som stred mot sanningen? De hade ju talat och talat och talat om hans rättvisa, hans kraft och hans makt... Gud var ändå inte för dem en Gud som rättfärdiggör den ogudaktige – också en sådan ogudaktig som i sitt lidande inte kan låta bli att anklaga Gud. Nej, ordet ”ogudaktig” var för dem endast ett skällsord. För Jobs vänner var Gud inte heller någon fördold Gud som ger sina barn även lidande. Deras gud var en förnuftig allmänreligiös gudom som välsignar de fromma och straffar de gudlösa.

Det är fråga om samma gud som farisén bad till i templet: ”Jag tackar dig, Gud, för att jag inte är som andra... Jag fastar två gånger i veckan...” (Luk 18:9-14). En felaktig Guds bild är grunden och roten till all orätt lära. Det är orsaken till att det i vännernas tro inte finns rum för Guds ord, för syndabekännelse, för offer, för bön, för en Försvarare i höjden eller för Förlossaren. Precis sådan är den gud som liberalteologerna med sina profeter är i full färd med att marknadsföra för kyrkfolket.

I ljuset av allt detta kan jag omöjligt förstå varför vår tids kristna ringaktar den rätta läran och istället lyfter fram olika ”andliga” upplevelser. Så länge man föraktar läran, finns det inga garantier för att upplevelserna inte kommer från en annan kristus och en annan ande än Bibelns. Om vi förlorar läran, förlorar vi även Jesus och frälsningen – så enkelt är det. Vännerna skulle aldrig ha kommit till himlen på sin härlighetsteologi.

Vännernas felaktiga tro på en falsk gud bar inte heller sådan frukt som en rätt tro skulle ha burit: kärlek och tröst för en lidande medmänniska. Istället för att trösta stackars Job med ett sant Guds ord, plågade Elifas, Bildad och Sofar honom med sin härlighetsteologi. Hur många av Guds barn utsätts inte varje dag för denna orätt! Istället för att förkunna den fördolde Guden för dem, trugar man på dem tomma löften om tillfrisknande och helande. Den orätta teologins lärare har ett stort ansvar. Slutet på Jobs bok borde få dem att frukta Guds dom.

En ställföreträdare måste dö för att vännerna skall få sina synder förlåtna. Sju tjuvar och sju baggar måste offras för deras synder. Sju är ju i Bibeln fullkomlighetens tal och syftar på det fullkomliga Offret.

Jobs olyckor är i viss mening en verklig lottovinst för hans vänner och blir dem till sann hjälp. Genom dem får vännerna inse sanningen om sig själva och om sin felaktiga Guds bild. Genom dem öppnas även för dem vägen bort från Guds vrede in i syndernas förlåtelse och en rätt tro.

Har du någonsin tänkt på att ditt lidande kan vara en lottovinst för dina vänner...?

FRÅGOR TILL KAPITEL 9

- Samtala utifrån det här kapitlet om vi har rätt att anklaga Gud eller inte.
- I vilka frågor hade Job sist och slutligen haft rätt och vilka hade han haft fel?
- Vad menade Job när han sade att han hade sett Gud?
- Vad var det som gjorde att Job sist och slutligen kunde acceptera sin förlust?
- Vad måste till för att du skulle kunna acceptera din förlust?
- Hur blir den människas öde som inte kan avstå från det hon redan förlorat?
- I vilka frågor hade Jobs vänner fel?
- Är du av annan åsikt om någonting i det här kapitlet än författaren till boken? Vilken fråga i så fall?
- Vad har speciellt rört ditt hjärta i det här kapitlet?

10. HAPPY END

Lidandets mening

Lidandet är meningslöst – detta påstående är numera vanligt även bland troende. Det bara finns, och så är det med den saken. Jag anser att det inte är så. Skulle Gud låta sina barn drabbas av något, som krossar hans hjärta – utan någon giltigt orsak? Det tror jag inte. Vi kan säga att vi här i tiden bara sällan förstår meningen med vårt lidande – men att lidandet hade någon viktig betydelse, det måste vi hålla fast vid.

Egentligen är det ganska underligt att just den bok i Bibeln, som har lidandet som sitt huvudtema inte talar ett enda ord om lidandets mening. Åtminstone inte direkt. Gud nämner inte det begreppet i sina tal. Indirekt får vi däremot veta ett och annat om detta ämne. Vi har ju till vårt förfogande mera information än Job och hans vänner, eftersom vi också har fått en glimt av himlens torg. Vi har också fått se Guds egen Son lida...

Vilken var då meningen med Jobs lidande? I Jobs bok ser vi för det första att lidandet har en kosmisk betydelse. Det är den troende människans livsuppgift – kanske hennes **viktigaste** uppgift, eftersom tro mitt i lidandet ger Gud den största möjliga äran. Får Gud äran eller skammen för den troendes liv? Den frågan avgörs först när den troende människan har förlorat lyckan. Den som oberoende av det som möter i livet håller fast vid Gud (d.v.s. vid nådemedlen) visar att hon tror på Gud för hans egen skull. Jobs livsuppgift var att på detta sätt ge Gud ära.

Den andra betydelsen av Jobs lidanden gällde hans närmaste: Job blev en man som har kunnat trösta andra lidande mer än kanske någon annan historisk person – utom Jesus själv.

Om ändå mina ord skrevs ner, om de ändå sattes på pränt, höggs in i klippan för alltid med järnstift och bly! (19:23-24)

Job hoppas att hans ord skall bevaras så att historien kan fälla en rätt dom i hans sak. Han anar inte att hans bittra böner också har en annan uppgift: de blir en tröstens källa för alla kommande släktled. I Jobs förtvivlan ser senare generationer sin egen förtvivlan. De kan identifiera sig med Jobs ord. Jobs hopp blir deras hopp.

En aspekt på lidandets mening är alltid just detta, vad det kan ha för betydelse för andra. Ett hurudant exempel blir vårt lidande för vår familj, våra vänner, vår omgivning? Du har möjlighet att ge dina barn ett stort arv genom att visa att du inte avföll från Gud ens då han gav dig enbart smärta och svårigheter.

Jag kommer ihåg den dagen när jag plötsligt insåg att mitt lidande är min viktigaste nådegåva. Jag tänkte på allt det som jag de senaste åren hade försökt göra för Guds rike på mitt arbetsfält. Jag såg klart att det som kanske blivit till någon nytta för andra fick jag tacka dagarna av (förklarad) sorg. Andra har sina andliga och fina nådegåvor, men för mig har mitt lidande förvandlats till en nådegåva, förstod jag då förvånad.

Han [all trösts Gud] tröstar oss i alla våra svårigheter, så att vi med den tröst vi själva får av Gud kan trösta var och en som har det svårt... Har vi det svårt är det för er tröst och frälsning. Blir vi tröstade är det för att ni skall få den tröst som hjälper er att bära samma lidanden som vi själva. (2 Kor 1:3-6)

Den tredje betydelsen av Jobs lidande är att han genom det profetiskt förebådar Jesus.

Job förebådar Jesu

Ett förebådande (*typos*) innebär att Gud redan i Gamla testamentet genom Bibelns olika personer och institutioner började undervisa om hurudan Messias en gång skulle komma att vara.

Job är en Guds tjänare, oklanderlig och ärlig, en vars like inte finns på jorden – förutom Jesus. Jobs oskyldiga lidande talar om Herrens lidande tjänare, som inte var det minsta skyldig till sitt straff. Jobs oförstående vänner talar om Jesu vänner. Jobs vänners teologi talar om deras teologi

som vid korsets fot påstod: Gud kan inte finna behag i en man för vilken det går så illa. Hånet från Jobs omgivning talar om de smädelser som ekade runt korset.

Många av Jobs böner kan direkt läggas i den lidande Jesus mun. I Jobs bok är det som om vi såg in i Jesu hjärta – vilken smärta han led när Gud blev till hans fiende för våra synders skull.

Min väg har han spärrat, jag kommer inte fram, min stig har han lagt i mörker. Han har klätt av mig min värdighet, berövat mig min ärekrans. Han bryter ner mig tills inget är kvar, han drar upp mitt hopp med rötterna. Han låter sin vrede flamma mot mig och räknar mig som sin fiende. Hans horder går till samlad angrepp, de banar sig väg mot mig och belägrar min hydda. Mina fränder har han skilt från mig, alla jag kände vänder mig ryggen. Vänner och förtrogna har jag inga mer... Huden stramar över mina knotor... (19:8-20)

Job som klamrade sig fast vid sin rättfärdighet förebådade den ende sant Rättfärdige. Job klamrade sig fast vid Guds löfte ända till slutet – så gjorde också Jesus. Med sina sista krafter bad Jesus med bibelord – citat från psaltaren: ”Min Gud, Min Gud, varför har du övergivit mig?” (Ps 22:2) och ”Jag överlämnar mig i dina händer” (Ps 31:6). Visar inte också följande ord av Job hur Jesus litade på sin Himmelske Far mitt i lidandet – speciellt eftersom uttrycket människobarn också kunde översättas med ”Människoson”.

*Mina vänner bespottar mig, mitt öga faller tårar inför Gud. Må han skaffa rätt mellan man och Gud, mellan ett människobarn och dess nästa. (16:20-21**)*

Job var en offerpräst – och Jesus blev både offret och översteprästen som förrättade offret (Hebr 10). Job bad för sina vännefiender – så gjorde också Jesus. Han bad för Petrus som förnekade honom och för romarna som korsfäste honom.

I vissa fall blev Job ändå motsatsen till Jesus och mot den bakgrunden lyser Frälsarens oskyldiga lidande ännu klarare. Job blev bitter och anklagade Gud. Jesus däremot höll ända till slutet fast vid den tro vi kan läsa om i de två första kapitlen i Jobs bok: ”Herren gav och Herren tog, lovat vare Herrens namn.” och ”Vi tar emot det goda från Gud, skall vi då inte också ta emot det onda?”

Kristus... begick inte någon synd, och svek fanns inte i hans mun. Han svarade inte med skymford när han skymfades. Han svarade inte med hotelser när han fick lida. Han överlät sin sak åt honom som dömer rättvist. (1 Petr 2:22-23)

Ger Gud lidandet eller tillåter han det?

Det sista kapitlet i Jobs bok ger svaret på ovanstående fråga: i vers 11 sägs det nämligen att Herren – och ingen annan - hade låtit olyckan drabba Job.

Är då allt det onda som sker i världen i enlighet med Guds vilja? Nej, Bibeln säger ingenstans att Gud skulle bära ansvaret för gudlösa människors onda gärningar. Gud vill inte att människorna river och sliter i varandra när de bryter mot Guds tio bud. Herren ville aldrig att Jobs vänner skulle lägga sten på hans börda. Tvärtom var det en synd, som de senare måste stå till svars för inför honom.

I det här skedet kanske läsaren tycker att det hela börjar verka alltför komplicerat. Du har många gånger sagt att allt lidande skall tas ur Guds hand, och nu påstår du plötsligt att Job var tvungen att ta emot vännernas kärlekslöshet ur deras hand, inte Guds. Gud ville aldrig att det skulle hända...

Nej, så har jag inte sagt. Vännernas bristande förståelse kom in i Jobs liv ur Guds hand, och det var Guds vilja för honom. Även denna sak samverkade till Jobs bästa. På detta sätt lärde Job känna sig själv och Gud mycket bättre än han kanske annars skulle ha gjort. Ifall vännerna hade förstått

honom skulle han inte i förtvivlan behövt ropa ut till Försvaren och Förlossaren. Mötet med Gud skulle ha blivit ett möte på avstånd.

Vi står åter en gång inför kristendomens stora paradox. Paradox betyder att två sinsemellan oförenliga påståenden gäller samtidigt: A är samtidigt icke-A! Jesus är människa och Gud. En kristen är syndig och rättfärdig. Gud väljer vem som blir frälst och människan väljer om hon vill frälsas. Trosläran innehåller hur många paradoxer som helst.

Lidandet är en av dem. Jag kunde kanske förklara det här med två exempel. Det ena är från Bibeln och det andra från vår tid. Alltså: ville Gud på 500-talet f.Kr. att hans tempel skulle förstöras och förbundsarken stjälas så definitivt att den ännu i denna dag inte har hittats?

Den uppmärksamme bibelläsaren har kanske lagt märke till att Gud kallar Babel för sin hammare och sitt stridsvapen (Jer 51:20). Den råa babyloniska stridshopen gick Guds ärenden genom att förstöra templet – det förbådade att Jesu kropp skulle brytas ned. På det sättet straffade Gud också Juda synder. Nebukadnessar, som genomförde förstörelsen, fick till och med genom Daniel följande ord av Herren:

*Du, o konung, konungarnas konung, som himmelens Gud har givit rike, väldighet, makt och ära, i din hand har han gett människorna... var de än bor... (Dan 2:37-38**)*

Och ändå syndade babylonierna och deras kung när de förstörde och fördärvade jorden och Guds egen stad och blev därför själva krossade (Jer 51).

Det andra exemplet är från vår egen tid. År 1997 mördades i Etiopiens muslimska del en dansk sjuksköterska och missionär. Var var Gud då, frågade sig många. Jag medger att jag själv klagade inför Gud: ”Om hon nu måste dö, Herre, varför skulle det ske på **detta sätt**? Kan en sådan grymhet någonsin vara din vilja?”

Det var inte Guds vilja att dessa mördare skulle göra vad de gjorde. De hamnar i helvetet för denna synds skull, ifall de inte vänder om till Jesus. Och ändå var det som hände denna missionär Guds vilja. **In i minsta detalj!**

Kära läsare, innan du blir ond på mig och slänger boken ifrån dig ber jag dig läsa följande ord av Jesus:

*Jag säger till er som är mina vänner: låt er inte skrämmas av dem som kan döda kroppen men sedan inte kan göra mer... Säljs inte fem sparvar för två kopparslantar? Men ingen av dem är glömd av Gud. **Och till och med hårstråna på ert huvud är räknade. Var inte rädda, ni är mer värda än aldrig så många sparvar.** (Luk 12:4-7)*

Där ute i den etiopiska skogen togs inte ett hårstrå av missionärens huvud, som Gud inte hade räknat. Ingenting gjordes mot henne, som inte Gud i tidernas begynnelse hade tänkt att skulle hända henne. Lidandet räckte endast en kort stund (som Paulus säger), och det var hennes sista uppgift genom vilken hon fick tjäna sin Herre. Det kommer en gång att visa sig att martyrbloodet var ett frö – även i den etiopiska skogen.

Redan blotta tanken på att Gud låter sitt barn utstå ett sådant öde är fruktansvärd. Men ännu mer fruktansvärd vore tanken på att Guds barn skulle bli torterade och dödade, fastän det inte skulle vara Guds vilja. Vi ber ju varje dag: Ske din vilja såsom i himlen så ock på jorden. **Hur skulle då vår älskande, allsmäktige Fader låta slumpen, rövare eller Satan driva igenom sin onda vilja i våra liv?**

Om Guds vilja sker, är drivkraften alltid kärlek. Därför kan vi lämna också denna missionär i Herrens goda händer. Också du kan tillämpa denna sanning i ditt liv: Gud ville inte att den eller den människan skulle göra den och den synden (för vars skull du nu måste lida) och ändå var just detta lidande Guds goda vilja för dig. Genom att bära det kan du tjäna din Herre Jesus.

Tänk, hur befriande denna baksida av sanningen är: när jag bröt mot Guds lag och orsakade ett enormt lidande för mina föräldrar/barn/min make/maka/vilken medmänniska som helst, så gjorde jag fel. Jesus måste bära just den synden i sin kropp upp på korset. Men för den drabbade – om han var en kristen eller om han ännu blir det – skedde blott och bart Guds goda (!) vilja. Han får ta sitt lidande ur Guds hand, given av honom, och det kommer att leda honom på himlavägen.

Vem var det som från början tog Job till tals på himlens torg? Ingalunda var det Satan, utan Gud. Om Gud inte hade fäst Satans uppmärksamhet på sin fromme tjänare, skulle olyckorna aldrig ha drabbat honom. Skulle inte den allvetande och allseende Guden ha vetat vilken grym kedjereaktion hans ord skulle åstadkomma i Jobs liv? Visst visste han det – **och just därför förde han saken på tal.** Det som hände Job, hade varit Guds avsikt redan före världens skapelse. Så även det som hände dig, kära läsare!

Om just detta talar de Herrens ord som förmedlats genom Jesaja: ”*Jag är Herren... Jag ger ljus och skapar mörker, jag bringar lycka och skapar ofärd. Jag, Herren, gör allt detta*” (Jes 45:6-7).

Job får en försonartjänst

Job får en viktig uppgift av Gud: han skall be för sina vännefiender och tjänstgöra som deras offerpräst (42:8). Job skall alltså be för dem fastän de svek honom i hans svåraste stund. Gud ger honom denna uppgift eftersom han vet att det inte finns någon annan väg ut ur bitterheten än förbön.

När Job ber för sina vänner, måste han acceptera att de inte hade förstått honom. Han måste liksom retroaktivt som en del av livet godkänna den smärta som orsakades av att vännerna inte förstod honom och av deras hårda ord. Kort och gott: Job måste förlåta. För hans del kan inte ett nytt liv börja så länge han släpar med sig bitterhetens barlast. Gud helar Job från bitterheten genom förbönsuppdraget.

Lidandet för nämligen framåt, inte bara en väg utan två vägar. Lidandet förädlar inte alls alla, det kan lika väl – och med större sannolikhet – verka förhårdande. Alla går inte med på att bli förebedjare. Alla vill inte be som Jesus: ”Fader, förlåt dem, de vet inte vad de gör” (Luk 23:34).

Min vän, tänker du bära din bitterhets börda resten av ditt liv? Tänker du i dina tankar älta frågan om vems felet var? Skulle du inte vilja gå med på att bli förebedjare när Jesus idag ber dig om det. Du har ju nu fått se att ditt lidande inte i första hand kommit in i ditt liv av någon människas vilja, utan av Guds.

Job ber alltså att Gud skulle förlåta hans vännefiender deras irrläror och kärlekslöshet. Till försoning för deras synder offerar han ”sju tjurar och sju baggar” (42:8). Sedan sägs det att Herren gjorde som Job ville och gav honom vad han hade bett om.

Vännerna måste ödmjuka sig både inför Gud och inför Job. De medgav att de hade haft fel. Nu skulle de i sin tur velat bita tungan av sig vid minnet av vad de hade sagt om Job.

Nej, det är för att din ondska är så stor, dina synder utan ände. Orättmätigt tog du pant av dina bröder, berövade dem deras sista plagg. Aldrig gav du den törstande vatten, den hungrige nekade du bröd... Därför omges du nu av fällor, drabbas av plötslig skräck. (22:5-10)

Jobs öde tar en ny vändning när han utför sin medlaruppgift mellan Gud och vännerna. Nu har han klarat upp sina relationer både med Gud och människor, nu kan ett nytt liv börja.

Jobs andra liv

Sista akten i Jobs bok börjar. Vi är åter hemma hos Job, vilket innebär att han blivit frisk och fått lämna avstjälningsplatsens karantän. Plötsligt börjar Jobs systrar, bröder och forna vänner strömma till honom för att uppmuntra honom och visa honom medkänsla (42:11). Elifas, Bildad och

Sofar har kanske spritt ut nyheten att Jobs lidanden inte var ett bevis på Guds vrede utan hans kärlek.

Först nu kommer alltså vänner och släktingar ”på sjukbesök” med gåvor. Ifall Job skulle ha stannat kvar i sin bitterhet, hade han kastat gåvorna i ansiktet på systrar och bröder och ropat: ”Var höll ni hus när jag satt på avstjälpningsplatsen i förkroppsligat missmod? Ni kommer för sent, stick hem och visa er inte en gång till i detta hus!” I stället tar Job tacksamt emot gåvorna. Kanske blir de rent av hans nya ”boägg”. Också relationen till hustrun blir återställd och nya barn föds i rask takt.

I lidandets järngrepp är det svårt att föreställa sig att kommande år ännu skulle föra med sig någon form av lycka. Nej, den lidande är helt övertygad om att framtiden är fylld av enbart mörker. Och ändå går det ofta så att det ”andra livet” innehåller en alldeles speciell välsignelse (för att inte säga ”lycka”). Vi förlorade det vi inte trodde oss kunna leva utan. Livet kommer aldrig att bli som förut. Det kommer alltid att på något sätt vara ”halvt” och fyllt av saknad. Och ändå, ändå – är det inte så att ur lidandet har någonting nytt fötts, som vi inte till något pris skulle vilja vara utan.

Herren välsignade slutet av Jobs levnad mer än dess början: han fick 14 000 får, 6 000 kameler, 1 000 par oxar och 1 000 åsneston. Och han fick sju söner och tre döttrar... Job levde sedan 140 år till... Så dog Job, gammal och mätt av år. (42:12-17)

Job släppte alltså taget om sina förluster, som vi tidigare konstaterat. Han avstod från sina döda barn och lämnade dem i Guds hand. Troligtvis saknar Job sina första tio barn varje dag, men vet samtidigt när han ser på sin nya barnaskara: dessa skulle jag inte ha om jag hade fått behålla mina första barn.

”Det nya ”**och Herren gav**” berättar för oss att varje jobbspot, som berövar oss på ett stycke liv, gömmer en dold, dubbel välsignelse. Job levde sitt andra liv utan att äga något, och ändå ägde han allt. Den som kan avstå från det som varit, om honom kan man säga som om Job: Han dog gammal och mätt på livet” (Chr. Troebst).

Gud kan göra ett under också med oss så att vi får dubbelt igen av den lycka vi har förlorat. Men likaväl kan det gå så att vi inte får någon ny egendom eller nya barn i stället för dem vi förlorade – här i tiden. I den nya skapelsen får vi däremot tillbaka allt, inte bara dubbelt upp, utan hundrafalt. En troendes liv kan bara sluta lyckligt, hurudana de sista åren än ter sig. Givetvis med den reservationen att han likt Job håller fast vid sin tro på en fördold Gud och en Gud som ger lidande.

Skulle då Jobs liv ha varit ett gott liv utan katastrofen? Han skulle ha levt ett lätt liv och dött som en rik man. Ingen skulle längre om hundra år ha hört talas om honom. ”Tack vare” sitt lidande fick Job däremot en stor uppgift i världshistorien. Man kan med fog säga att lidandet var Jobs viktigaste livsuppgift. Allt som verkligen var viktigt lärde han först när han satt på avstjälpningsplatsen.

Hur är det med dig, min vän? Hade ditt liv blivit ett gott liv utan katastrofen? Har inte också du lärt dig det som var allra viktigast när du satt på ruinerna av ditt liv? Var det inte just där du har fått se att din Förlossare verkligen lever.

FRÅGOR TILL KAPITEL 10

- Samtala om följande fråga: Kan det i en troende människas liv finnas lidande som inte tjänar till någonting eller har någon som helst mening?
- Vad var meningen med Jobs lidanden?
- Varför får man inte gå och tala om för en lidande människa vilken mening hennes lidande har?
- Samtala om följande: ger Gud lidandet eller tillåter han det bara? Vilka är de starka och svaga punkterna i vardera påståendet?
- Vad anser du om slutet i Jobs bok?
- Vad anser du om påståendet att en troende människas liv alltid har ett gott slut?
- Hurudan är gudsbilden i Jobs bok jämfört med den uppfattning om Gud som människor har i

- vår tid?
- Vad är det viktigaste som du lärt dig av Jobs bok?

*** SLUT ***

LITTERATUR

Andersen, Leif: Gud varför sover du? EFS förlag
Andersen, Leif: Jobs bog. Lohses forlag
Elliot, Elisabeth: The Path of Loneliness. Kingsway Publication
Hulme, William: Ylistyslaulu yön pimeydessä. Sley-kirjat
Kailo, Uriel: Job, sinä ja minä. Kirjaneliö
Valen-Senstad, Olav: Guds almakt og det sataniske. Luther forlag
Yancey, Philip: Disappointed with God?